

**Groupe de
Recherche
Action Droits
de l'Enfant
Mali**

**Ka denmisenniw ka hakew ko kumanw fo ani be ka i
nin dow la, mogo si kana to ko ani ka se ka ke
yiriwali kuntaalajan ye (AIRDDED)**

GRADEM ka baaraw ni doniyaw kelenw Mali la

Awaleyara an demegogo musaka bolafe.

**KINDER
RECHTE
AFRIKA**
KiRA - Droits des enfants Afrique

Kùnùkùw :

Kumaden tamashew :	1
Barikadali	2
COMADE ka hakilina	3
KiRA ka hakilina	4
Adamine	5
Ka denmisenniw ka hakew ko kumanw fo ani be ka i nin dow la, mago si kana to ko ani ka se ka ke yiriwali kuntaalajan ye. (AIRDEDD)	6
1- kiimeli teliman denmisenniw ka foroba hakew kan CADBE ni CDE ka fola a baara be ka ke marabolo minnu kon.	6
2- Denmisenniw kalan ni no toli kalansola kerengerennena la musomaninw.	7
3- gelɛlaw banbali an ka togodala guaw kon.	7
Dakun 2 nan : Fantanyakɛɛli	8
1. Farajogon kan jekuluw sigili senkan.	8
1.1 Marabolow lafaamuyali walasa ka farajogonkan jekulu sinsinnen sigi senkan min be denmisenniw ka hakew lakana.	8
1.2 Farajogon kan jekulucɛsirilen timinandi kabaara denmisenniw ka hakew lakanani na a ka marabolo kon.	9
1.3 Dugu denw farajogon kan jekulu ka ketaw denmisenniw ka hakew lakanani la marabolow kon :	10
2. Ton lapanamayali sebenw.	13
2.1 jekulu ka baarakɛ sebenw :	13
2.2 Ton ka musaka sira sebenw :	13
Gafe in labaara bagaw	15
Nafa sarɔbagaw	15
deme ka jɛsin farajogon kan jekulu sigilen ma	17
2. Ka jukoroma don don ka ni hakili jagabow ye ka jɛsin farajogon kan jekulu sigili ma.	17
Demen ka jɛsin jekulu sigilikan :	18
3. jekulu sigili senkan otaabolow.	18
Dakun 3 nan : Denmisenniw ka hakew jɛdon baliya.	19
1. Ka gafe dilan min be kuma denmisenniw ka hakew donbaliya kan	19
2. Denmisenniw ka hakew donni an ka sigida kanw na.	20
Temensiraw walasa ka gafe in minye hakew lakodonni ye an ka marabolo mago faamuyalenw ani dugulen jekuluw ni farajogon kan jekuluw	20
1. Dugukolo jagatabaliya (GRADEM ka nako baara fɛɛɛw)	24
2. Senɛkelaw kalanni :	25
Gafe min be sene kuntala jan sigili sekan fɛɛɛw kof.	26
1. Ka sene kuntala <i>jan damine</i>	26
Dakun	27
2. Ka senɛfenw ni jɔgon ɛ jɛjɔgonya faamuya ani ka senɛfenw seneni waati sigi sen kan senko siratige la	27
3. Nako dali kene labeni sene kuntala jan na	29

Kumaden tamashew :

- **AGR** : foroba sarasiraw
- **AIRDEDD** : Ka denmisenninw ka hakew ko kumanw fo ani be ka i nin dow la, mago si kana to ko ani ka se ka ke yiriwali kuntaalajan ye.
- **AME** : denbaw ka ton.
- **APE** : den faw ka ton.
- **BCEAO** : farafina tilebiyan fan jamanaw ka warimara soba.
- **CADBE** : Farafina benkan seben min be denmisenninw ka hakew kokan.
- **CDE** : benkan minu kera denmisenninw ka hakew kokan.
- **CF** : k'iwasadon
- **COMADE** : Jekulu min be Mali kono denmisenninw ka hakew jukoroma don don li kama.
- **CSCOM** : marabolo ka keneya soba
- **CGS** : kalanso ko janabo jekulu
- **GRADEM** : jekulu min be ka jininike denmisenninw ka hakew kokan Mali kono
- **DC** : minenw
- **EX** : Misali
- **KIRA** : Alimani tonba min sigilen don farafina denmisenninw ka hakew kama.
- **LPE** : sariya min talen don ka denmisenni lakana.
- **NBRE** : hake
- **OHADA** : ka farafina jamana be ka je ka ka saryawbe kelen ye jinin sirafe
- **ONG** : jekulu minnu b'ala n'ute fagan ka mara kono
- **OSC** : jekulu minnu ni fanga te bolo kelen kan
- **PDSEC** : Fere sigilen senkan minnu be saroni sigida yiriwa
- **PV** : jagon ye kunna fonin seben
- **RI** : ton janaboseben
- **SCOOP** : jekulu minnu b'u bolo fara jagon kan
- **SCV** : cike ferew kasoro imadankari foro yiriw la
- **SOLI-AM** : demen ka jasin musomani dudeme denw ma

Barikadali :

Nin gafe in labaarali karamogow. Kulu min jɛsinnendo denmisenniɯ ka hakew jɛninini ma Mali kɔɔ (GRADEM) ni kinderrechte Afrika (KIRA) bɛ barikada kɛrɛnkɛrɛnnen kɛ a jigila mogow la minnuw sendona nin gafe in labaarali ni kajɛn n'a ye k'u ka dɔnniya n'u ka hakili jakabɔ n'u seko di kɛnɛkan walasa ka denmisenniɯ ka hakew ko famuyali mogoya marabolow jama fanba fɛ afaamuya kɔɔ tɛ minnu na.

Minnuw y'u seko di gafe in labaarali la.

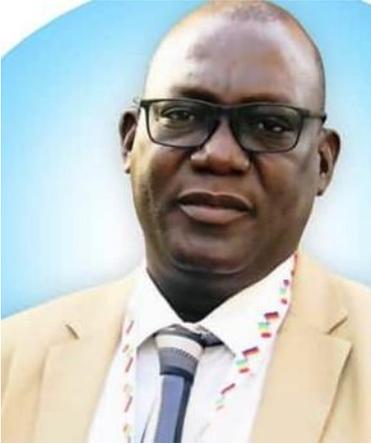
- GRADEM fanfɛ : Antoine AKPLOGAN. Poroze jɛmogɔ « ka fagan don dɔnniya cɛrini la dugu farajogɔnkan jɛkulu ni jɔgɔn cɛ walasa ka denmisɛnw ka foroba hakew don b'a la a famuyalen tɛ Mali jamana yɔɔ minnuw na » Solange DEMBELE. Mariam KEITA, Bayo DAO, Balkissa TRAORE, Charles TRAORE, Toumani DIAKITE, Aimée Damien Sangaré, Souleymane TRAORE, Soumana Camara, François TEMBELY.
- OSC SOLI-AM Zié DEMBELE,
- OSC SENIWE Irenée DIARRA
- OSC KABU-WOLO Aboubacar TAPILY yoyɔ COUMARE, M. Moussa TANGARA.
- Ségou : Eli DEMBELE, Balkissa TRAORE, M. KEITA,

Ka foliba kɛ nin mogow minnuw na u ka lamɛnko juman ni hakilina falɛn falɛn n'u ka jatɛminɛ yɛn in farajogɔn kan ni jatɛminɛ ni marabolo sendonnen minnuw kɔɔ.

Ka bojamasegin ba kɛ ka jinsi Elizabeth MUNCH ani KIRA jamakulu la uka dɛmɛn ni sek oye walasa ka mogoya don nin gafe in lagɛrɛli la.

- Barikada kɛrɛnhɛrɛnnen bɛ ka taa minnu fanfɛ :
- Farajogɔn kan jɛkulu minnu bɛ nin yɛrɛmara kafo minnu na. Pelengana ani Sebougou ani Sakoiba minnuw bɛ Ségou mara la olu ye mogoya don bɔjɔgɔnew la. K'u ka fɛrɛw tila an n'u cɛ ka kɛ seerew ye minnu balolendo lagɛrɛli sendoni la yiriwa kɔɔ.
- farajogɔkan jɛkulu minnuw bɛ nin yɛrɛmara kafo minnu kɔɔ : Tenɛndugu, Bɛnko, Gɛpɛka, Zan Kukubali ani kɛrɛla Dioila marabola kɔɔ.
- Farajogɔnkan jɛkulu minu bɛ nin yɛrɛmara kafo minnu kɔɔ. Mountougoula min bɛ koulikoro marabola la.
- yɛrɛ mara kafo jɛmogɔ n'u baarakɛmogow minnuw sendonendo nin ko in na Ségou marabola la.
- Lakɔli kalansow ka jɛmogoyaso (KAPU) minnu bɛ : Tominai, Ségou, Fana ani baguinida minnu senbɛ nin poreze in na.
- ka jɛsin dugutiɯ ma minnuw bɛ nin yɛrɛmara kafo minnu na
- ka jɛsin kalansow labaarali jɛkuluw ma
- ka jɛsin kalansow lakɔli karamogow ma
- ka jɛsin denmisenni jɛkuluw ma minnu bɛ kalanso minnu na
- ka jɛsin denmisenniɯ bɛ k'u kɛ jɛkulu ye jamana jɔnjɔn lapasali kaman
- Minnuw ye tɔɔɔba yira kajɔyɔɔba yira jamana denmisenniɯ ka hakew kɛli ye gafe ye k'u bayɛlɛma bamanankan na. Ani jɔyɔɔ ni baara min ni farajogɔn kan jɛkuluw bɛ k'a kɛ denmisenniɯ ka foroba hakew sinsini la.
- Ka barikada belebeleba kɛ jɔgɔn jɛrɛ jɛkulu ye min togɔ ye kɛri Mali. Min ye bolodonkɔɔ kɛ GRADEM fɔɔ ye ka minɛw di ama ka baarake. Ani ka ponpe kɔlɔndi ama.
- ka barikada kɛrɛnkɛrɛnnen kɛ ka jɛsin kɛ yɛrɛye jɛkulu ma min ye (Kinderecht Afrika) ye min tɛ sɛgɛn n'a tɛ jine musakabɔla denmisenniɯ ka hahɛw kaman Mali ye. dɔgɔtɔɔ Michael BRÜNGER. Peresidan Andréas BOENING, Elizabeth MUNSCH, ni Katja ZUG minnuw y'u fanga di Mali kɔɔ ka da uka jukɔɔmadɔndɔn ye u seko la.
- ka barikada kɛ Allemand jamana minisiriso min bɛ u ni jamana wɛrɛ cɛ kojanabɔ la (BMZ) uka dɛmɛn na musaka kunda. Min ya to nin gafe in dilanni n'a cɛrinni sera ka mogoya.

Jamana jekulu kahakilinaw ka jɛsin denmisɛnw ka hakɛw ma.

Denmisɛnniw kɔɔsibaga fɔɔ ye du kɔɔna de ye, okɔ fɛ marabolo bɛna, okɔ fɛ jamana kɔɔɔ dɛmɛnbaga jɛkuluw bɛ sɔɔ kana.

Den mansaw k'ɔ yɛɛdi walasa ka se ka denmisɛnniw ka hakɛw faamu an ka kanw na ode bɛ donni ba ta kabɔ anw na n'an sɔɔna kan sendon ala. Denmisɛnniw ka hakɛw bayɛɛmani an ka kanw na walasa ka seka a cɛrin fan bɛɛ fɛ ani k'a ta ka kɛ denmisɛnw ani mɔɔɔ kɔɔɔbaw t'aye. Odeye faso ka wajibiyali ye min ye faranfina bɛnkan sɛbɛn minbɛ denmisɛniw ka hakɛw kunkan k'olasɛmɛntiya ɛni denmisɛniw minɛ ko juman. (CADBE) sariya josɛn 1) ani bɛnkan minnuw kɛra denmisɛnw ka hakɛw ko kan (CDE, ka

sariya sen 49 nan)

Mali jamana ka bɛnkan sɛbɛn sinsinbagaw (COMADE) n'a ka tɔɔndɛnw sabula ka sigida farajɔɔɔnkan jɛkulu dɛmɛn ka barika don denmisɛnw kɔɔsili la kada usendonni kan baara in na. Katila ka yira ko uye min ye ka marabolow jukɔɔɔma dondon oluku yɛɛ di josariya/hakɛ minnu lawaleyali ni fanga ye. Siratigɛ bɛɛ kan.ola anka miiri kada yiriwali kuntaalajan kan. Baaraw bɛ sɛnna walasa ka seka biro bila senkan anka marabolo bɛ kɔɔɔ n'oye jamana ka bɛnkan sinsin bagaw ka biroye (COMADE)

Ola jamana bɛnkan sinsinbagaw (COMADE) bɛ weele bila marabolo jɛkulu misɛnniw ma u ka sɛmɛntiyalikɛ GRADEM ka nin fɛɛɛ in na ka seka denmisɛnniw hakɛw lawaliyali ka sabu kɛ sɛbɛn nin ye bamanankan na min bɛ mɔɔɔw lafaamuya denmisɛnniw ka hakɛw kan ka sigili kɛ nafasɔɔ sira kɛrɛnkɛrɛnnen na min bɛ dɛmɛn don duw ma ani ka waleyaw foroba kɛ ka jɛsin denmisɛnniw ma. (Denmisɛnniw ka hakɛw lawaleyali ye minnuw tun bojannen tɛ uka sigida la)

Jɔɔɔn fɛ an ka jɛ bɛɛk'i sendon nin na. Kɛrɛnkɛrɛnnyala denmisɛnni ka wulakɔɔɔnaw kɔɔsili ka kɛsɛbɛ ye wa ka kɛ ko kuntaalajan ye duguw kɔɔɔ. Kinw, marabolow, jamana dugibaw.

Antoine AKPLOGAN
COMADE jɛmɔɔɔ

KiRA ka hakilina

Prozew be fo fo jɔgɔnkɔ kelen kelen walasa ka kungo dɔ jaabi obe ke sabu ye ka kungo wɛɛ labɔ ko kuraye. Ode y'a to ibe hakili jagabɔ ke i ni olu kajɛ ka fura sɔɔ o kungow la min be se ka ke ka je kabɛn ni a sanye. Ode y'a to an ye tugan na taga boloda ni poroze in kɔnɔna la saruya kɔnɔ denmisenniɯ fanfɛ musomaninw na minu cɔrilen demusow ka kasobon kɔnɔ Bamako ka sabu ke ni lajini ye ka u kɔnɔ cɛn ani den kasarali ye. Uko an ma « ka ke gadonmusw ye » minnuw bɔra togodaw kana warijini walasa ka taa uka cɛlasigi minɛnw n'a fɛɛɛɛɛɛɛɛ sɔɔ.

Hali o musomani minnuw bɛɛ tunte san 15 bɔ wa ubɛɛ tun ye mɔgɔ kalanbaliw ye. U tun dona kalan na u ma tɛmɛ san fila kan. Cogoya tunte u mansaw bolo walasa k'u ka kalan musakaw sara. Kada kola ka sɔɔ i faamuyalen tɛ, uy'u nɔɔ cɛmanin dɔw la

minnuw be ka u yɛɛ ke mɔgɔ sɛbɛ ye u fan fɛ. Nga olu tilala ka u mabɔ u la tuma min na u n'ana dɔn ko u lajɔlɛn do kɔnɔbara la.

Ka jɛsin nin kojugu min kɛra sabu ye ka dan kari musomani caaman ka hadamadenya la. An ko ni GRADEM ye fo an ka a ko ju jini. An ye musomaniw ni denbaw bisimila yɔɔ dayɛɛ. Ka taga jɔgɔ, dafɛ, an ye degeliw an ni kɛnɛkan mɔgɔ wɛɛw ka bolodijogɔn ma kɔnɔ ka lafamuyalike denbaw dɛmɛn kan.

An y'a fo jɔgɔn ye ko : o sira tagamali dama tɛ ka sinsin ke ka don o musomani minnu ka marabolow kɔnɔ walasa ka dɔ bɔ denmisenni fitiininw ka jamana kɔnɔtaga la.ani ka kankarida ke duw ni musomaninw ye kojuguw la minnu be ka u bɛlɛn dugubaw kɔnɔ. Lafamuyali ninnu taara nin bolo in dekan ani denmisenniɯ ka hakew bakurubala.

Kɛɛnɛkɛɛnnɛnya la denmisenniɯ bɛɛ ka kalanni nafaw la kalansen kɛɛnɛkɛɛnɛn bɛɛɛ kaboloda musomaninw ye minnu ye kodon sɔɔ kada uka tukan fɛ taga kan.

Sigida dugu sɛgɛn bɛ jatɛminɛ aka ko nafama bɛɛ jɔli fɛ.

Hakilina minnuw tara nakɔ sɛnɛfɛn ko min ni an y'u la timinandiya n'o kɛliye olu bɛɛ Kɛra jigilamisɛnya koye.

Sɔɔw dɔgɔyara. Sɛnɛfɛnw jeni na ka sabu ke furaaw kɛcogojuguya ye dugukolow ka fantanya. Ode bɛna ni tubabu nɔgɔ donni sumayali ye ni furakeli sumayali ye sigidala mɔgɔw fɛ ka da u sɔngɔ caaya ani ukɛko juguya kan. Bagan misɛn mara la o jaabiw tun kajɛni olu tun be mɔgɔ ni misi wasa nga o kuntaala tɛ janya.

-ka jɛsin ningɛɛya ninnu ma minnu be an kan, anye minnu dɔn kosɛbɛ. « la surupali sendonni denmisɛnw ka hakew waleyali n'a yirwali kuntalajan na » n'o nana ni nin gafe inye. An ye baara fɔlo min bila senkan okuntaala tɛ tɛmɛ san saba kan marabolo 56 laka sɛnsɛ ka fanga don ala fɔka taa se marabolo 76 kɔnɔ.

-jaabiw cogoya yiralɛn t'a kɛra a sɔɔ u kajɛni. Yiriwali kada farajɔgɔnkan jɛkuluw ka kojɛw la. Baarawye minnu yira. Muso famuyalɛnbaw la denmisenniɯ minnuw be taa kalanso la kɛɛnɛkɛɛnnɛnyala musomaniw ulasagoli kalan na fo ka se kalanso fɔlɔw labanni ma, denmisenninw ka tukan na taga dɔgɔyali ni furu jɔnaw dɔgɔyali ye.

-an bɛna ni jaabi numanw ye an tun sigilɛten nimunye yiriwa donni cɛw ni musow cɛ ka sabu ke kumajɔgɔnya ye kɛlɛnya kɔnɔ. Kumajɔgɔnya caayali denmisenniɯ n'u mansaw cɛ. Bɛn sɛbɛ lama ye dugu kɔnɔ. Mɔgɔw be kuma jɛtaɛa kan ka danaya boja an ni jɔgɔn cɛ. Anw be jɛtaɛa waleyala kuraw bila sen kan dugu ka sini jɛsigi ni dugu sigi be diya.

-nin jaabi faganmaw faamuyaliba sɔɔlɛn kɔfɛ yɔɔw la.an y'a njanija ka jɛfɔliba ke nin lasurupani in ka ni kalan ye. OSC tɔnden wɛɛw kun ni ja labɛnni ye ka cɛrini ke nin gafe in na min be a taabolaw jɛfɔ.

Elisabeth Munsch

Kinderrechte Afrika poroze ka lasgi den

A damine

GRADEM ni a baarakɛɔgɔ kinderrechte Afrika (KIRA y'a yere di ka kɛɛ ni denmisɛnniw ka hakɛw lawaleya ni seɛe ni taabolo wɛɛw ye ka npokotiginw ni guadon muso dɛmɛbaw ni npokotigi denbaw lakanani ni u donni ye kulu in na. Ka musomaninw ka tukan fɛ taga kunɛɛ. Ka furu jooa ni jagoya furu kɛɛ ani denmisɛnninw toli kalansow la.

Okaman an k'an ka wolomali kɛ jaabi sɔɔɔɔn na, GRADEM ni a baarake ɔɔgɔn ye sɛgɛsɛgɛli kɛ ka ye ko sababu kologɛɛn dow de bɛ ye minnuw kɛɛn bɛ ka denmisɛnniw ka hakɛw ko sanayɛɛn n'a jama boɔani n'o kologɛɛli bali marabolow kɔɔɔ.

Gɛɛya : oye sababu belebele ba ye min bɛ denmisɛnniw ka hakɛw ko waleya n'a fanga boɔani lajo. Ka segin kɔ ola musaka ko gɛɛya bɛ du caaman na. Misali ka u ka denmisɛnniw bɛɛɛɛɛɛɛɛ ka kalan musaka sara. Ode y'a to u bɛ koigiya di cɛmaninw ma. Ka fara okan gɛɛyaba bɛ furakɛli yɔɔw sɔɔɔɔli la. Wa balo ɔɔman nafama sɔɔɔɔli tɛ waati bɛɛɛɛ.

-Denmisɛnniw ka kakɛw faamulen tɛ ka ɔɔ. Ka sabu kɛ a ma ɔɔfɔ an ye bamanankan na ka ɔɔ ka an ka taabolo kɔɔɔ jate ba la akɔɔɔ. Ode y'a to denmansaw ye hakɛw faamu ka kɛ fanga tali ye ka di denmisɛnniw ma. Ode ni anw ka taabolow tɛ bɛn okama mɔɔgɔ fanba ye abila bolo kɔfɛ.

Denmisɛnniw ka foroba hakɛw nafa tɛ an ka ɔɔtaɛ ni an ka basigi la. Marabolo mɔɔgɔ fanba ka faamuya la. Odela an bɛ dankarili caaman de kɔɔɔsi denmisɛnw ka foroba hakɛw minnu na.

- Antapa walima akeɛbaga fanga dɔɔgɔya marabolo fɛ. Denmisɛnw ka foroba hakɛw tali k'u don bala k'u kɛ magoɔɔ minɛn ye dugu kɔɔɔ mɔɔgɔ fɛ.
- sariya ɔɔsɛnw faamu kojuguɛya. Ka seka denmisɛnniw ka hakɛw kɔɔɔsi kabɔ kojuguw ma.
- sariya ɔɔsɛnw waleya fanga dɔɔgɔya. Ni denmisɛnniw ka hakɛw sɔɔsɔra
- baarakejooa ni baara giriman. Denmisɛnnin cɛmanw ni musomanw.
- Wolosɛbɛn tapan. Denmisɛnnin kalanden baa caaman nin de bɛ kɛ sababu jugu ye u ka kalanso la tolila.
- Musaka sɔɔsɔra ko tapan. A sew an'a nɔɔgɔya siraw dugu ka hake la.

Togo daw la, GRADEM ni kinderrechte Afrika (KIRA) ye u ka jateminɛ ko sabanan kɛ. U y'a ye ko togodala mɔɔgɔw b'u yere di balo sɛnɛ ma nga u bɛ musaka min don adafɛ u yere hakilina la u ka sɔɔɔ ka dɔɔgɔ ola koseɛɛ. Kɛnɛkan jateminɛw y'a to an y'adɔn ko :

- sɛnɛ ye waati kɛɛn wa a waati beke fɛn bɛɛ tɛ sɔɔɔ. Ibɛ sɛnɛ kun filanan de kɛ ni kunfɔɔ sumaw baaraw banna. Tubabu nɔɔgɔ don cogo juguɛya ani suman balofɛnw kɛ cogoya.
- Fan dɔ fɛ a bɛ sɛnɛ kɛla kan doni boɔa katila k'a ka tɔɔɔ dɔɔgɔya. Fan dɔ fɛ ake cogo min ni sɛbɛnfɛn ka fɔcogo bɛ fɔɔɔgɔn kɔ duminifɛn lakana cogola. (Ka sabuke cikɛlayɛɛ ka kalan baliya ye) obɛ duw bali ka kɛnɛya sɔɔɔ wa dugu kolo tɛ labɛn kɛɛ in'a fɔ a ka kan ka kɛ cogo min na.

Ka denmisɛnniw ka hakɛw kɔ kumanw fɔ ani bɛ ka i nin dow la, mɔɔgɔ si kana tɔ kɔ ani ka se ka kɛ yiriwali kuntaalajan ye ad lawaleya la. Oye taasira ye min bɛ taa ni jateminɛ saba in kɔɔɔ.

Tasira ni kɛcogo minnuw kɛra jaabi ye minnu jateminɛra dugu damadow ka ɔɔsɛn uka cɛsiri kɛɛn kan. An y'a ɔɔniɔa ka taabolo fara ɔɔgɔn kan walasa k'u walankata olu ye :

- ka duw dɛmɛ ka dɔ fara u ka sɔɔw kan. Kasabu kɛ farajɔgɔn kajɛkuluw sigili ye senkan. Minnuw bɛ sigi ka tila k'u labaara den mansaw yɛɛw fɛ kɛɛnɛkɛɛnɛnyala musow walasa ka se ka u ka denw bɛɛ don kalan na ani ka u ka kalan to senkan fɔ ka taa se u ka duguma kalanw seli ma u dan na.
- ka denmisɛnniw ka hakɛw bayɛɛma bamanakan, bomu ani donoso. Ka an kan ladalakow k'an hakili to olu la k'u kɛ jaye walasa ka a faamuyali walankata.
- ka kalanso ɔɔnɔn dayɛɛ ka ɔɔsɛn sɛnɛfɛnw ɔɔɔɔni ni u baara cogo ɔɔma ma min ni sɛnɛkɛlaw bɛ seka taa u kalan sɛnɛfɛnw kafolen ni nɔɔgɔ sɔɔɔ cogo ni farafinɔgɔ dilan cogo min bɛ kɛ sababu ka sɔɔɔ boɔa ka yakubaya yiri den suguya baw ni nakɔ kɔɔɔ fɛn sanumanw ani bagan mara manganinw.

Ka denmisenniw ka hakew kɔ kumanw fɔ ani be ka i nin dow la, mɔgɔ si kana tɔ kɔ ani ka se ka ke yiriwali kuntaalajan ye. (AIRDEDD)

An sendoni denmisenniw ka hakew kola o kɔrɔ ye mun ye.

An sedoni denmisenniw ka hakew labaarali la kɔrɔ saba debe ola an ka ɔɔɔn.

- Du kɔnɔnaw la : oye ka taabolo tilennenw ta taganli ni jukɔrɔma dɔn dɔn la denmisenniw ye ani ube ka min ke jɔgɔn fe.
- Marabolow ni dugu mɔgɔw ni jɔgɔce : aw be jɔgɔn bila sira dugu mɔgow ni marabolow ce denmisenniw hakew tɔpɔtɔli n’u kɔlɔsili la.
- Politiki kunda : taabolominnu be yiriwali ke denmisenw ka hakew labaaralila k’olu ke walasa an ka mara n’a lamini bee denmisenniw ka hakew kɔlɔsili don ba la ka ke fen kun taalajan ye.
- Nitaabolo sinsinnen in be demɛ ni nafasɔrɔ sira jɛkulu bari kama dɔde sigili ye ye senkan min b’a yere di denmisenniw ka hakew kɔlɔsili de ma. N’an bo weele ko : «dugu farajɔgɔn kan jɛkulu » abe duguw kɔnɔ, maraw kinw kɔnɔ.

Farajɔgɔnkan jɛkulu ka jɔgɔn kunbeni :
 Ka tɔndenw lafaamuya denmisenniw ka hakew taabolo damadɔw la, suguyaw (ce ni muso).
 Farajɔgɔnkan labolo cogo, fasodenya, fɔrɔgɔ ban cɔgɔ ani musow jɔyɔrɔ, olu n’u jɔgɔnaw.

ko o yɔrɔ n’a laminiw dɔn. U ka ko kɔrɔw,u ka taabolow, u ka dugu laadala kow ani dugu ka yirwa hake, u ka jɔgɔn faamuya siraw ani u ka mɔgɔ jolen timinandiw. (jatemineni gafe jɛ 36 ni 37 min ye demenan ye ka jɛsin marabolow sendonni ma min jɛnsɛra (KiRA) fe n’a be sɔrɔ aka bɔlɔlɔ siraw kan)

Ka fara okan kerɛnkerɛnnyala siratige min nafa be an kan oye duw ni marabolow labɛn ko numan ye min kakan ka kiime/segɛsɛgɛ.

1- kiimɛli teliman denmisenniw ka foroba hakew kan CADBE ni CDE ka fɔla a baara be ka ke marabolo minnu kɔnɔ.

- yala denmisenniw ka hakew bilalen don bolo kɔfe wa ?
- u faamu yalen te wa ? munna ?
- yala musomaninw ka furu joona be ke dugu kɔnɔ wa ?
- yala cɛmaninw be tɔnɔmabɔ wa ?
- Yala ladala taabolo wɛrɛw be yen minnuw be se ka ke kɔlɔlɔw ye wa ?

- bakuruba fola denmisenniww ka hakew be ka boja ka dan hake jumɛn na ?
- yala mɔgɔ lawoloma debe mɔgɔw ni jɔgɔn ce dansagokeli la denmisenniww na wa ?
- yala an ka benkanw taabolo be cogodi ? a cogo maji wa ?
- yala danaya b'a kɔnɔ wa ? yala hadamadenya sinsinnedo duw kɔnɔ wa ? duguw kɔnɔ wa ? marablow kɔnɔ wa ?

2- Denmisenniww kalan ni n'ɔ toli kalansola kerɛnkerɛnnenya la musomaninw.

-denmisenniww ka kalan ko be cogoya jumɛn na kemɛ kemɛ sarala cɛmaninw ni musomaninw minnu be kalanso folɔw dafa. Hake min be temɛ ka ta kalanso filananw na. GRADEM ka baarake jɔgɔn duguw la.

Kemɛ kemɛ sara la musomani minnu be kalanso folɔ laban obe taa 36 la. Cɛmaninw olu ta be taa 45 la GRADEM ka jatemineɛni seɓɛnw ye min yira san 2016 ni 2017 la.

-denmisenniww fitininw ka tukanfe taga be cogoya jumɛn na ? denmisenniww ka taga jonna kerɛnkerɛnnenya la musomaninw ode be ke sababu ye ku hake dɔgɔya kalanso la. K'u labaara nata la ani kungo caaman.

3- gɛlɛlaw banbali an ka togodala guaw kɔnɔ.

Fɛɛɛw minnu be ka ke sisan min senɛfenw kelen senɛni ye an ka duguw kɔnɔ o min be an ka balo ko segin ko. Fo ka cogoyaw sɔrɔ dugu mɔgɔw ka kenɛya ko la. Ka sabu ke sɔrɔ dɔgɔya ye tumabɛɛ. Dugukolo nɔgɔ ntaja sababu la. Fɛnjanamaninw ka cɛnni fanga be boja don o don.

O fɛnjanamaw furake ko juguya. Yala dugu mɔgɔw faamuyalenw don be nin dɔnni ya siratige Minnu na wa ?

An b'a jatemineɛ ko u ka faamuya ka dɔgɔka u yere ta senɛkunda ani bagan mara kunda. AGR (an y'a ke nin cogo in na tuma bɛɛ) yala dugumɔgɔw faamuyalenw don, nin fɛn minnu kecogo kuraw la wa ?

- marabolo minnu sendonnen do ni prorze in sen na olu be ka balo cogoya la min fanga ka dɔgo. Cogoya bat te u bolo ka se ka u kungow ta dugu kɔnɔ. U ka denmisenniww ka kalan ke minɛnw ni u ka kalan musakaw tali se te u ye. U lu b'u ka sinijɛsigi ye cogo di ? Olu ka hakilina ye mun ye walasa ka yiriwa don nin cogoya in na ?
- An ba jatemineɛ u ka nafa ka dɔgɔ foroba fɛnw ladɔnni ni kolɔsili la. (kalanso, ji ponpe, jɔ susu mansin) marabolo fe dugu dɔw kɔnɔ. Munna ?
- denmisenniww kalanyɔrɔ ma se ka don ugarisige la (ce ni muso) ani o yɔrɔ togo dala musow walasa ka se sɔrɔ ka nafa soro siraw sɔrɔ ka fara uka senɛ fɛnw sɔrɔw kan. Ka seka dɔnniya kuraw soro senɛ kunda in'a fo.

Nako senɛ min b'a to kenɛ sugandilen minnuw be u bolo u ka se ka olu labaara.

N'a ya sɔrɔ ni taabolo ninu tun be ke u fe yen. Yala se tun tena ke u ye ku sendo ala wa ?

Ode y'a to a nafa ka bon :

- ka dugudenw bugunatige di minnuw labennen do k'u yeredi nin kecogo kura ninuww kelila. Ani ka mɔgɔ wɛɛw dege. Ka jolenya wale ke.
- ka mɔgɔw bugunatige di minnuw ye cɛnni kelaw ye.
- ka se ka marabolo baarakɛlaw ka danaya sɔrɔ.
- Aw kana ko wɛɛw don akɔnɔ minnuw b'a la sumaya.

Aw ka nin mara aw hakili la : Ni hakilina damado ninuww nafa ye dugu bɛɛ ka hakilisigi de ye. Nin kunna foni minnuw faralen ye jɔgɔn kan nin ye a damanineɛ ye. Wa o de bɛna to an b'a don ko yiriwali minnuw kɛra baara in kɔnɔ a kun ce tuma la. O yiriwali in ye boloshin yɔrɔ ye (ka nɔrɔ nin seɓɛn in kan).

Duguma kalanso damadaw cogoyaw file : kalansow cennen, sigilanw karilen, walanbaw ne cenna, negeɗ te kalan yara la, ji sanuman te kalanyara la on'a jayyannaw

Dakun 2 nan : Fantanyakqlqli

1. Farayayyan kan jekuluw sigili senkan.

1.1 Marabolow lafaamuyali walasa ka farayayyan kan jekulu sinsinnen sigi senkan min be denmisenniw ka hakew lakana.

Ka jefalike

Dugu farayayyan kan jekulu ye min ye ani a labaara cogo siraw :

- Farayayyan kan jekulu ye mun ye ?
- A be mun de ja ?
- A be labaara cogodi ?
- A jayyara na sariya sun ye mun ye ?
- joni be a sariyaw sigi k'u banba ?

O cogo la a nafa kabon ika farayayyan kan jekulu mago faamuyalen ba don weele min be se ka nin be jefo.

Seereya kelen do minnu ka faamuyali kan n'u be se ka nin jininkali ninnuw jaabi ; danaya be min kan ni jekulu in jayyara fen.

Marabolo mago de la faamuyali de ko don ni u ka farayayyan kan ni hakilina ye. Walasa ka nege don mago la. Nafakunda mago kunda dugu ka labalo kunda. Ka sariyaw sigi sara taabolo la n'an garisige donna kalan na, jamakulu tondenw ka bolokan denmisenniw kalanni, denmisenniw ka hakew foroba ca na famaw, ka ke aw yere taye, kumajayyan ni jayyan demen, ni kologeya n'u jayyannaw...

An ka seko ka kɛla min ye min ni cɛ nafa ka bon o deye jɛmɔɔɔ fɔlɔ ka kɛ muso ye min laminilen do ni biro mɔɔɔ 8 ye minnuw cɛ 2 bɛ a kɔnɔ. Sɛbɛn min sinsinlen don farajɔɔɔnkan jɛkulu sigili kan ode file duguma.

Farajɔɔɔn kan jɛkulu cɛsirilen don dugu ka yiriwa ni a yɛrɛma hɔrɔnya kama.

NB : Farajɔɔɔn kan jɛkuluw billa senkan o hukumu kɔnɔ.

- a kana farajɔɔɔnkan jɛkulu sigili ni tɔn kɔrɔlen minnu bɛ an fɛ yan ka olu don jɔɔɔnna.
- a ka to tɔndenw ka don u yɛrɛ sagoya la
- a ka to tɔndenw ka faamuyali kɛ tɔn sariyaw a sinsinanw an'a labara cogow kan.
- ka sariyaw sigi senkan ka tila ka u labato minnuw ye tɔn jɔyɔrɔw n'a taabolow ye. (tɔn sariyasun n'ɛjɔyɔrɔw) fara jɔɔɔn kan jɛkulu ma sani dɛmɛn ka jɛsin uma musaka kunda.
- ka ladilikan juman di tɔnden jolenw i kana i yɛrɛ kɛ in'a fɔ i ka fisa ni dugu bɛɛ ye.in'u - ka sekow ni kɛtaw falen falen.
- a k'a sinsin walasa tɔnseɛbɛnninkɛla ka kɛ mɔɔɔ laadiri don ye min bɛ se sɛbɛnina (jɛmɔɔɔ, ni wari marala, ni sɛbɛnninkɛla)
- a k'a sinsin jɛmɔɔɔ ka kɛ mɔɔɔ ye min bɛ se ka mɔɔɔw fara jɔɔɔnkan n'a timina kadi.
- Ka muso jɔyɔrɔ don dala ka nafa don ala.
- A ka aw yɛrɛ halala minɛnw jini tɔn labaarali kaman.
- i ka ye tɔn ka lajɛrɛ fɔlɔw la (tɔn taabolo sariyaw olu ka boɔa)
- a kana jɛn ni musaka si saraliye (tɔn don wari, tɔn sinsin wari, ani juru dɔnni o n'a jɔɔɔnna) n'a ma kɛ tɔn ka lajɛrɛ kɛnɛ kan na ye.
- ni tɔn wari farala jɔɔɔn kan a ka tila k'u tila ko kura ye tɔndenw na ka kɛjɛ ni jini sɛbɛn ye min bɛ an ka tɔn sariya n'a bɛnkan kɔnɔ.
- Tɔndenya donni kɔnɔna la.
- a ka farajɔɔɔn kan jɛkulu sigili bila jɛfɛ o ka fisa a ka wari di mɔɔɔw ma ka tila ka jini a wari talaw fɛ u ka fara jɔɔɔn kan ka kɛ jɛkulu ye.
- a ka bɛɛ kelen kelen na hakilina jini tɔn don wari hake bi latɔ senkan (tɔnna don wari)
- a k'a sinsin tɔn in taabolo juman seerema la juru don ani a kɔlɔsi li la.
- a kana wari di fuu la ten a k'a sinsin juru n'a tɔnɔn sarali kan ode bɛ tɔn yakubaya ka tila ka tɔn ka se boɔa.
- a ka sinsin tɔnden jolen ka ladili kanw kan.

1.2 Farajɔɔɔn kan jɛkulucɛsirilen timinandi kabaara denmisɛnniw ka hakɛw lakanani na a ka marabolo kɔnɔ.

I n'a fɔ an y'a jateminɛ cogoyamina an ka dɔnniyaw kɔnɔ ko fantara de ye sababu fɔlɔ min bɛ ka denmisɛnniw ka hakɛw la baarali la. Ode la jɛkulu ka kan ka fɛn fɔlɔ min kɛ ode ye ka musaka kɛ a ka tɔndenw ye walasa o ka kɛ sabu ye ka dɔ fara u ka sekan min bɛ se ka u ka mak kun fɔlɔ jananɔ ka kurauw daminɛ. An ka dɔnniyaw ka kan ka yira ko tɔn taabolo ye dɔ fara an ka sɔrɔw kan tɔn ni tɔndenw ani u ka da yɛrɛla. Jɛkulu kɔnɔ kumajɔɔɔnya u ni denmisɛnniw cɛ ani marabolo cɛ.

A y'a to an ye hakilina sɔrɔ an ka marabolo kɔnɔ min bɛ kɛ hɛrɛ ye dugu bɛɛ ma.

- ka fara o kan ka se di tɔndenw ma u ka se ka juru nafamaw sɔrɔ kan walasa u ka seka u ka baara fanbaw daminɛ.
- Jɛkuluw yen in dakunw sigi senkan :
- ka kunna foni di kɛ ka lafaamuyali kɛ marabolow kɔnɔ denmisɛnniw ka hakɛw kan bamanankan na.

- ka denmisenniww bæe ka kalannadon jukororoma don don ka sorɔ wolomali ma ke ala.
- ka tondenw jigiw tugu ni (kalan, jɔgɔndɛmɛn ni musaka ye ko gɛlɛn mana min sorɔ on'a jɔgɔnnaw)
- ka aw sendon dugu ka yiriwali sira la.
- ka aw sinsin denmisenniww ka kalan kan ka sɔn jɔgatali tɛ ala.
- ka taabolo kɛrɛnkɛrɛnnɛnw kɛ min bɛ dɛmɛn ye ka jɛsin denmisenniww ka hakew ma dugu kɔnɔ ani marabolow kɔnɔ (dilanni, kalansow joli, sigilan labɛnni, farasuw sannɪ, dɛmɛn doni karamɔgɔw ka sara ko la o,'na jɔgɔnnaw.
- ka dɛmɛn bila senkan tonden ka kalan ko kaman.
- nin bæe bɛ nɔgɔya ka sabu kɛ labɛn cogoya ye (kunna fonni di, jɔgɔn la faamuyali, kalan) min dilɛn don dugudenw ka kolabɛn jɛkulu fɛ ka donni da poroze kun.

1.3 Dugu denw farajɔgɔn kan jɛkulu ka kɛtaw denmisenniww ka hakew lakanani la marabolow kɔnɔ :

I na fɔ an y'a ye cogo minna jɛkuluw sigili senkan o tɛ ika ko dan ye. Nga o ye minɛn ye, cogoya ye min jɔyɔrɔ ka bon marabolo ka yiriwalin'a ka dugudenw ka se ka hadamadenya sɛbɛma sɛbɛkɔrɔ ja dugu kɔnɔ. Mɔgɔ min bɛ i diya a ka yɔrɔ la o magote jɔ tugan fɛ taga la walasa ka taa dugubaw dafɛla la ka taa gɛlɛya ni maruma ko kɛ aka ŋanamaya kɔnɔ tuguni.

a) Duw ka kɛtaw (micro) :

- ka duw jukoroma don don walasa denmansaw ka se ka u ka jɛmɔgɔya jɔyɔrɔ fa denmisenniww fanfɛ : balo, fɛrɛbɔ, ladamuni, kalan, kɛnɛya, sanuya on'a jɔgɔnnaw ;
- ka kunnafoni di ni la faamuyali kɛ mansaw la denmisenniww hadamadenya hakew kɛrɛnkɛrɛnnɛnyala denmisenniww ka foroba hakew.
- ka dɛmɛn kɛ mɔgɔw ni jɔgɔncɛ bɛn ni ladamuni duw kɔnɔ min ye kumarajɔgɔnya fɔlɔ fɔlɔ n'a bɛ dɔbɔ jɔgɔn jɔngatali la dɔni dɔni.

b) Marabolo kunda (mɛso) :

- ka kunnafoni di ni lafaamuyali kɛ marabolo denw na denmisenniww ka hakew kan (arajowla, ganzeliw, kiimɛlibaw, jɔgɔnbɛnw olu n'u jɔgɔnnaw)
- ka i ni don dugu ka ciw la (yɔrɔlabɛn, kalanyɔrɔ, yɛrɛmarakafo dagayɔrɔ, sugufiyɛ) marabolo kɔnɔ.
- ka lafamuyali kɛ ladamuni ni mara kɛcogo la jɔngata tɛ min kɔnɔ. (kalan kɛli ka sorɔ jɔngata tɛ a kɔnɔ kalansola).
- ka sanna yɛlɛn kɛ waleyaw la minnu bɛ yɛlɛma denmisenniww ka hakew tabolow la.
- I ka hakew faamuyali di cɛmaninw ni musmaninw bæe ma cogoya kɛlɛn na. Kɛrɛnkɛrɛnnɛnyala kalan sira fɛ.
- Ka kunnafoni di sira sigi senkan marabolo kɔnɔ min bɛ denmisenniww kɔlɔsili nɔgɔya k'u tanga kabo tukan fɛ taga cɛjugu hakilina kan.
- Ka tanuni ni timinandiya jɛsin jɛkuluw ma u ka seka hakilina bila senkan min bɛ nɔgɔya don da dumuni fɛn kow la ani ka sinsin ka denmisenniww ka kalanko la minnu bɛ bɔ bugudaw la minnu yɔrɔ ka jan kalansola (denmisenniww minnuw ka furancɛ taamata bɛ kilomɛtɛrɛ 3 ani kɔ la u senna kanna kalansola.
- Ka kalanso fɔlɔ ni filana sigi yɔrɔ yɛlɛma walasa ka kalanso gɛrɛ denmisenniww fitiininw na tumamina ni olu bɛ kilomɛtɛrɛ fila ni kɔ tɔgɔma u sen kana kalansola

C) Yɛrɛ mara kafo kunda :

- Ka farajɔgɔn kan jɛkulu tɔgɔ sɛbɛn yɛrɛmara kafo sunna (mɛri)
- Ka aw sendon yɛrɛ mara kafo ka wale kɛtaw la.

- Ka aw sendon marabolo ka yiriwa n'aka jetaa n'aka nafa sɔɔ siraw bolo dali seben labarali n'a kolɔsili baaraw la.
- Aw ka ye jɔgɔnyew kenekan minnuw be hakilina falen falen ni yiriwa siraw ni denmisenniww ka hakew kolɔsili okumu kɔnɔ. Olu n'u jɔgɔnnaw.
- Ka waleyaw sigi senkan walasa ka taganni ke ka jɛsin denmisenniww ni musow ka hake labarali, ni usaryaw kolɔsili ma. (hake nafamaw ani an ni jɔgɔnce la o na jɔgɔnaw)
- Ka jɔgɔn demɛ ke walasa jɛkulu mɔgɔw be se ka u sendon jɔgɔn kunbenw na minnu be ke (yiri wali, forɔbaya, fasodenya, aw bɔyɔɔ ani aw ka marabolo,
- Sisan anw be fura ke cogo caaman sɔɔ denmisenniww lamɔn cogo gɛleyaw la an ka dugu kɔnɔ.
- ka jini faso jamana ka baarakelaw bee fe uka jɛkulu in sendon u ka sekow faganboja ni u ka wale wɛɛ la u be minnu laben uka mara kɔnɔ.

Seereya :

M.D ye Badiguinitou farajɔgɔn kan jɛkulu tɔnden ye ani dugutigi don :

ka sabu ke an ka demɛ sɔɔɔlen ye anw lafiyara an ka denmisenniww ka kalanke minɛw kola. Ka nafa sɔɔ siraw la ka sabu ke jako miseninw ni nakɔ senɛw ye. An sera ka kalandenw ka sigilanw laben kalanso la, ka sebenike fara suw san, ka yiri turuw ke, ka sojɔ minenw san (tɔliw, nɛge juru anka dɔgɔtɔroso kaman) kalanke minen minnu kɛra sababu juman ye ka dɔ fara an ka denmisenniww kalanta kan. Ne yere kerɛnkerɛnnya la ne ye dɔnniya caaman sɔɔ denmisenniww ka hakew kan. Wa ne ye denmisennin bugɔ ka jogin dabila, ka pɛren akunna, ani nenili y'olu bee dabila denmisenniww ka ladamuni n'a kalanni senfe. yen in hakilina nimmu bee sɔɔ ka sabu ke prorze ka kumakanw ni an ka gɛɛɛjɔgɔnnaw ye.

D.K ale ye Banakabougou farajɔgɔnkan jɛkulu sebeni kɛla ye ka sabu ke ni poroze in ye. Anw musow an be kuma an be taa sira kelen fe ani kuntilena kelen fe. Kafɔ : jɛkulu ko in kera sabu ye ka ben ni fara jɔgɔnkan, ni ko to ntala ni jɔgɔndemɛ don anw ni jɔgɔn ce. Anw y'a dɔn fana ko fara jɔgɔnkan debe na ni fagan ye. Ola an ye juru caaman don an ka tɔndenw na ka sabu ke jɛkulu in ye ka tila ka kalandenw ka sigilanw laben kalanso la. An ye karamɔgɔw ka baarake minen damadɔw san ka di uma. (tiiricilaw, kolicilaw, kayew o n'u jɔgɔnaw caaman) . sisan, anw be furakecogo caaman sɔɔ denmisenniww lamɔn cɔgɔ gɛleyaw la an dugu kɔnɔ. Denmisenniww bee ka se ka woloseben sɔɔ kabini a nadon fɔlɔdijɛ kɔnɔ. Ka dumuni di denmisenniww ma yani aka taa kalanso la. K'i tagan wari jini ma denmisenniww kola. I ka denmisenniww kolɔsi ka jɛ. Don fini ni samara i kana denmisenniww lamɔn ni jatigɛ walew ye, i tagan ka bila baaraw la a fagan tɛse minna olu n'u jɔgɔnnaw.

Baara ke jɔgɔnya lasigi denw minnu be tɔgɔda jɛmɔgɔyala(meriw) ani cakɛda minnu be

Tondenw be sendon taabolo nɔgɔmanw dege. Ani uka tɔn baarake minɛnw minɛ ko numa uka ɲɔgɔn kunbenw senfɛ.

ka aw sendon dugu kabaara ketaw la. (lanenn, kalanyɔrɔdugu foroba yɔrɔ, yerɛmara kafa jatigila, sugu..) ani marabolo kɔnɔ.

K'i sendon i ka marabolo labaloni la ni ɲɔgɔn la ɲakarili ye an ka ɲɛmɔgɔ baw kerɛ fɛ.

2. Tɔn lajanamayali sɛbɛnw.

Walasa jɛkulu ka baarake kapa min nafan ka bon ode ye ka baara ke sɛbɛnw di jɛkulu ma kabini a sigi waati ka tila ka tɔndenw deye sɛbɛn fura minnu nafaw n'ulabaara cogow la. Jateminɛni jɔnjon ka kan ka ke ka kalan ani kɔlɔsili ke tɔndenw na sɛbɛnfura ninnuw baara cogow la.

2.1 jɛkulu ka baarake sɛbɛnw :

O minɛnw ye :

- Jɛkulu ka sariya sun gafe : ode ye sɛbɛnw ye jɛkulu ka taabolow ni a ka ketaw bɛɛ bakurubalen bɛ min kɔnɔ n'ode b'a to jɛkulu bɛ se ka a ka lako don sɛbɛn lapini ke. Tɔn den kura dontaw bɛna ola ta k'u ke baara tumamin na u bɛ na farajɔgɔn kan jɛkulu sigi (tɔgɔ, tɔnnadon wari, kalosa wari, jangeni wariw...)
- Tɔnnadon gafe : tɔnnadon sɛbɛn (a ka kan taalabɛn tiribinalila)
A dafalen ka kan ke aye tuma bɛɛ tɔn wari hake ka kan ka sidɔn ale kɔnɔ (tɔnnadon wari walasa i ka ke tɔnden ye)
- Tɔnsigiw kunnafoni sɛbɛn : (PV) (o ka kan ka dilan tiribinali la) ale ye hakililajigin sɛbɛn ye ka taa tɔn ka jɔgɔn kunbɛn bɛɛ kan. Abɛ sɛgɛ sɛgɛli jɛkulu dɛmɛ ka se ka tɔn taabolo n'a ka kɛta bɛɛ dɔn.
- Tɔn ka dunan bisimila sɛbɛn : bɛ ke sabu ye ka taa siraw ni sababuw di tɔn lajɛbaw ma.

2.2 Tɔn ka musaka sira sɛbɛnw :

O minɛnw ye :

- Bolomafara sɛbɛn : ale de b'ato mɔgɔ kelen kelen ka bolomafara bɛ jateminɛ.
- Kesu kunnafoni sɛbɛn : ale bɛ musaka suguya bɛ kunnafoni di tɔn kɔnɔna la. Ale bɛ ke sabu ye ka musaka ko jɛnsɛ tɔn kɔnɔna la.
- Jurudon ni jurusara sɛbɛn : ale de bɛ musaka ko taasiraw don tɔndenw kɔrɔ. Ale de b'a to an bɛ tɔnɔ jate dɔn ka se ka juru dɔn ta jate bɔ. Ka se ka tɔndenw ka baara ketaw fɛsɛ fɛsɛ walasa k'u ladi ka se ka fɛɛrɛ ke ka dɔ fara tɔn fagan kan amagɔ bɛ fɛn minnuw na ka se k'olu ke.
- Bolo kɔrɔ mara sɛbɛn : ale de b'ato an b'an ka marataw don ba la k'u labaara a ke cogow n'a ke waati la.
- Banki kuna foni sɛbɛn : ni jɛkulu ye wari mara yɔrɔ dayɛɛ banki la ab'a to jɛkulu bɛ seka aka sɔrɔ dɔ lakana fan dɔ fɛ. Ka se ka juru sɔrɔ n'a magɔ jɔra ala. In'a fɔ n'a bɛnɛ minɛn fagan maba san.

Bolodi jɔgɔnma walasa ka nafa sɔrɔsiraw banba denmisɛnniw ka hakɛw ko kɔnɔ.

kelenya sabatili sira denw ni denmisenniww sendonni dugu ka ɲɔɔnyew la. Ka bɛnbaliya cɛn ka bɔ denmisenniww ni mɔɔɔ kɔrɔbaw cɛ walasa kuma ɲɔɔnya ka don denmisenniww ni den mansaw cɛ.

denmisenniww ka kalanna don jukɔrɔma dɔn dɔn(ka kalanke minɛnw di uma, ka kalansow labɛn, ka ɲɛɣɛnw jɔ.

Ka kalan yɔrɔ labɛn kaɲɛ on'a ɲɔɔɔnnaaw.

Fæere gafe ye ni ye min jësinle sigili senkan ma.

Dakun	Demen ka jësin tøn jëkulu dayelëli ma : Ka la famuyali ke marabolo këñ mägow u ka jëkulu nafa soro siraw labenni taabolow kan
Gafe in labaara bagaw	<ul style="list-style-type: none"> - kenyerë cakëdaw, - Yiriwali mägow - duguma marabolo yiriwa bagaw olu n’u jögonnaw
Nafa sorobagaw	marabolo këñ dugudenw
Kuntilennaw	M’pokotigininw ni denbaw ye soro yiriwa tøn nafaw faamu
Taabolo min ka kan ka kolosi, o jefoli	<p>1. Farajogon kan jëkulu ye mun ye Jëkulu in ye a dögomani mägö duuru faralen ye jögon Kan. Hake ma nin ka folen ye walasa ka seka magow Janabo u yerë ye u sigi yöro musaka kunda. Ka bila je jëkulu ye jamakulu faralen ye jögon kan aw yerë sagoya la ani aw ni dugon la walasa kaw ni Nakili bö an’aw ka magow ta musaka kunda aw yerë ye. farajogon kan jëkulu ye kenyerë ye cakëda forobala ma ye min ni hakilinaw bæ talen don jama fanba fe. Jamakulu kafolen ani ken yerë ye cakëdaw danfara ye. Amara ke cogo siglen don taabolo min kan oye « mägö kelen jöyöro kelen » a tondenw ye suguya fila faralen ye jögon kan ka ke baarake jögon ye, senekelaw ni kalo saratalaw. Farajogonkan jëkulu sekow Farajogon kan jëkuluw bæ sigi ni aw ka sew ni aw ka kologelëya nikönöna jëya de ye. Mägow de faralen don jögonkan minnu ka hakilina folo ye ka magore jögon ye je këñ. Yerëdiw ni fanga ni kologelëya kuntaala jan de bæ jëkulu in ni a tondenw ce tumadöla n’u faralen don jögon ka ke baarake jögon ye. Senë kelaw ni kalo saratalaw.</p> <p>2. Munna farajogon kan jëkuluw bæ sigi senkan ? Ka sabu ke n’aw ye jëkulu ye aw bæse ka : <u>Aw ni don mara ka yiriwali la</u> Farajogon kan jëkulu nafa ka bon jamana ka netaa la n’u ye bojani ke musow ni cew ka seko ni dökow ani je ka ben kola. Ni ladiriw minnu sigilen don ani soro jëlenw ye minnu bæ to jëkulu ta ya la. Jëkuluw banbalen don a sigi yöro la u ka dugu kolo kan fæerëli të a la wa a të bö anöna. Misali : Bananköro dögotöro, balomara yöro. <u>Ka bæ jën fangan soro waleyä</u> Siyaw nafa keli misali ye jëkulu fe min bæ demë don fasodenw denmisenniwi fitiininw ma ani sifinw ma. Minnu b’afe ka jëkulu sigi u yerë dama ni jögon ce jögon minë këñ. N’ukamarakëcogo ye fereboya la jëkuluw bæ a hakilina di bæ ma a cogoya kan « mägö kelen o ye jöyöro kelen ye : a b’a to bæ kelen kelen na bæ se ka ye je kelen këñ. Ka ke adunbaga ni a kebaga ye sarata la ni hakilina ta la, yerëmahöron ni mägö ijalen ni taabolo fila de bæ jëkulu sigi senkan.</p>

	<p>- <u>Ika ke yeremahoron ye nga i kana ke i kelenna</u> :</p> <p>Hakilina falen falen ni cakɛdaw ni jɔgɔn cɛ. Jɛkuluw bɛ waleyaw ke minnu bɛ mɔgɔ bɔjɔgɔnna kɛɛ ka bɔ cakɛ daw ni jɔgɔn cɛ. (bolola baarakɛlaw, sɛnɛkɛlaw, jago kɛlaw, olu n’u jɔgɔnanw) nga bakurubala maradenw.</p> <p>Misali : safunɛ dilan, nakɔ kɔnɔfɛn sɛnɛni n’u jagoli ani bagan misɛni kow olu n’u jɔgɔnnaw.</p> <p>3. Farajɔgɔn kan kɛkulu nafaw :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foroba ya : « a marabagaw sugandilen don forobayala tɔndenw fɛ, tɔnden bɛɛ, wolomanitɛ ala. Sugandili bɛ kɛ ka kɛɛ n’u ka taabolow ye : mɔgɔ kelen jɔyɔɔ kelen. » - Fɛɛɛ gafe yen in ye ka jɛsin tɔn jɛkulu daminɛli ma. - Dakun : dɛmɛ ka jɛsin tɔn jɛkulu sigili/ daminɛli ma Ka lafamuyali ke marabolo kɔnɔ mɔgɔw uka jɛkulu nafa sɔɔ siraw labɛnni taabolow kan. - Bɛnyɔgɔnya : jɛkuluw tɔndenw bɛ ka jɔgɔn minɛ ka bɛn wa u ni marabolo cɛ bɛn talɛn don ka marabolo fana sɛgɛɛ. - Jɛmɔgɔya : Tɔnden bɛɛ min faran kan min ye sugandilen ye olu ye tɔn jɛmɔgɔw ye - Kuntaala : farajɔgɔn kan jɛkulu ye cakɛ minɛn ye min ye sisan mɔgɔw ani mɔgɔ nataw ta ye. - Jɛlɛnya : jɛkulu kɛtaw bɛɛ bɛ kɛ kɛnɛkan tɔndenw ni maradenw ka sinsin togodaw la. - Masurɔpala : jɛkulu bɛ boloma fara ke marabolo ba ka yiriwa ani ka sinsin togodaw la. - Cakɛda : jɛkulu bɛ caw kɛ ani ka minɛnw di a ka tɔndenw ka tɔnɔ ni uka sewa kama uka musaka sɔɔ siraw kama. <p>4. Taabolo minnu wajibiyalɛn don ani fagan kunda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sariya sɛbɛn - sariya bolo minbɛ jɛkulu lakodon Mali jamana kɔnɔ - Jɛkulu sugu ya n’a jɔyɔɔ. - A sariya sun. <p>5. Taabolo 7 minnuw bɛ jɛkuluw ka bolo di jɔgɔnmaya la, 1995 :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ka don i yɛɛ sagoya la dayɛlɛn bɛ bɛɛ yɛ. 2) Mara ka kɛ ni forobaya ye tɔnden bɛɛ kan 3) tɔnden bɛ sɛn ka don nafa sɔɔ siraw la. 4) yɛɛ ya ani yɛɛ ma hɔɔn ya la. 5) ladamuni, kalanni, kunnafonili. 6) ka jɛɔgɔnya sama ini jɛkulu wɛrɛw cɛ 7) ki yɛɛ maɔan maraboloyɛ . <p>Nin taabolo ninnuw de b’a to jɛkulu ka sɛ ka a ka kɛtaw nafabɔ.</p>
Kalankɛminɛw na fɛɛrɛw	sariya jɔyɔɔ fɔlɔ N°01-076/min tara zuluyɛ kalo tilɛ 18 san 2001 min bɛ kuma farajɔgɔn kan jɛkuluw jɔyɔɔw kan Mali jamana kɔnɔ. jɛfɔli jɛkulu bugunnatigɛli ani a ka bolo di jɔgɔma ya la jamana kɔ kan san 1995 la.
Bilasira kɛ ba ka fɛɛrɛw	Hakilina falen falenw ka da faamuyaliw ni tɔndenw ka fɛɛrɛw sɛɔa 3 miniti 45.

Dakun	deme ka jɛsin farajɔɔɔn kan jɛkulu sigilen ma 2. Ka jukɔrɔma dɔn dɔn ka ni hakili jagabɔw ye ka jɛsin farajɔɔɔn kan jɛkulu sigili ma.
Mɔɔɔw min be na baarakɛ ni gafe ye	<ul style="list-style-type: none"> - kenyerɛye jɛkuluw - Yiriwali mɔɔɔw - jɛkuluw ni tɔn jɛkuluw, olu n'ɔ jɔɔɔnnaw.
Nafa sɔrɔbagaw	<ul style="list-style-type: none"> - tondew kura dotaw. - ka ɛɛɛninaw ni mɔɔɔ kɛɛnɛɛɛnnenw - marabolo kɔnɔ jɛkuluw
Kuntilennaw	Ka jɛkulu ka ketaw labɛn
Taabolo min ka kan ka kɔlɔsi, o jɛfɔli	<p>1. ka hakili jagabɔ jɛkulu dɔ bila senkan. ka mɔɔɔ kɛɛnɛɛɛnnen latɔmɔ ka kɛ o tɔndenw ye. Mɔɔɔ faamuyalenw hadamadenya dɔnni jateɛminɛnew don minnuna. Yɛɛmara kafo jɔɔɔɔ fa bagaw, GRADEM, baarakɛlaw.) ka jɔɔɔnye fɔlɔ dɔ labɛn ni mɔɔɔ faamuyalinew ye mɔɔɔ sugandilenw ye : ka jɛ ka jɛkulu baara kuntaala hake boloda. Ka sɛbɛn boloda baara in.</p> <p>2. Ka fusa manciya sɔrɔ i ka baara boloda len faamuyali n'a nafa Sɔrɔli obe na nɔɔɔya ka da jɛkulu sigili ma senkan. k'i sinsin gafe kɔnɔ siratigɛw ka.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka sumanike akama ani i hakilinanta kana fɔ jɔɔɔn kɔ. - ka taabolo dɔ labɛn /ka sigi senkan marabolo sendon ko juman sira kan nin wale in na (sɛbɛn fura ka musomanin fitiininw ka tujan na taga jɔona kɛɛ <p>Nafa sɔrɔ siraw be sugandi K'ɔ da jɔɔɔn kan ka da u nafaw Kan,</p> <ul style="list-style-type: none"> - ka buguna tigɛli kɛ mɔɔɔw la, minɛnw na, ani nafa sɔrɔ cogo Sinsinenw ye <p>3. A k'a ka hakilinantaw kɛ sɛbɛn ye wale ninnu kan. Ka mɔɔɔw ka hakilinaw jini baara in jɔcogo siratigɛ kan. (ka kalanke waleya kɛlen jananɛw ka.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hadamadenw : mɔɔɔ la faamuyalenw donni ani mɔɔɔ la faamuyabaliw donni nafa. - Nafasɔrɔ sira <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalan kun cɛra ni kumakan minnu ye k'olu boja. ▪ ka tɔnden kura dontaw ladɔnniya mɔɔɔ kelen kelen ka deme min be kɛ baara daminɛla o nafaw la.
alankɛminɛw na fɛɛɛw	Kalan Sinsinnbere
Bilasira kɛ ba ka fɛɛɛw	jɛɛɛninini ani baara dilenw janabɔli

Dakun	Dɛmɛn ka jɛsin jɛkulu sigilikan : 3. jɛkulu sigili senkan otaabolow
Mɔgɔw min bɛ na baarakɛ ni gafe ye	<ul style="list-style-type: none"> - kɛnyɛrɛyɛ jɛkuluw - marabolo ka yiriwali kɛbagaw - jɛkulu ni tɔnkuluw olun' u jɔgɔnnaw
Nafa sɔrɔbagaw	<ul style="list-style-type: none"> - Tɔnden kura dontaw - Korɛnininaw ni dɛmɛn dibagaw - dugu farajɔgɔn kan jɛkuluw
Kuntilenaw	ka dɛmɛ don jɛkuluw ma u ka se ka u ka jɛkulu nafabɔ
Taabolo min ka kan ka kɔlɔsi, o jɛfɔli	<p>1. Ka jamakulu ka hakilina wolomalenw segin u ma. Kake sɛbɛnye. Kunna foni, bilasirali, kumanɛ fɔ ka jɛsin jigili ma</p> <p>2. Ka ko janabɔla dɔw sigi duguden na sani sangan cɛ : O mɔgɔ hake jate bɛ ta mara boja hakɛla, mɔgɔ 5 jɔgɔnna) : aka sinsin mɔgɔ faamuyalenw kan mɔgɔ minnuw bɛ taa kunnafoniya di dugudenw ma.</p> <p>3. Jɛkulu min sigira olu jɔyɔrɔ n' u ka kɛ taw.</p> <p>4. ka o jɛkulu in kalan u jɔyɔrɔ n' u ka kɛta kɔnɔkow la. o mɔgɔw sɛbɛnni, o sirilenbɛ-an ka foroba Musaka la. (jɔyɔrɔ ani suguya.) Tɔnnadon wari, o da jɔnjɔn sugandili. Foroba musaka da mankan ka kɛ dafitiini n' o tɛ jɛkulu tɛ na seka-kɛ a yɛrɛ ta ye.</p> <p>5. ka sariya sigi tɔn na. (Taabolo dɔ ka kɛ ala min bɛ lafa) minnuw ka kan ka labato jamakulu ka sigili senfɛ.</p> <p>6. ka jamalasigi kɛ a ka kan. Sariyaw faralen jɔgɔn kan ode ye jɛkulu ka wolosɛbɛn ye : olu ye mɔgɔ minnuw y' u ka tɔnnadon wari sara olu de bɛ se ka kala fili kɛ. O labɛnw bɛ kɛ kɔjanabɔ jɛkulu min sigira ofɛ. A don dɔgɔdali. Ka jɔgɔn kunnafoni akɛyɔrɔ la. Jateminɛ bɛ kɛ a sɛbɛnni kɛcogola. Sariya kɔnɔ taabolo ni kɛcogo sugandili ani biro bilali senkan (n' o sugandiliw kɛra , ka o mɔgɔw sigi. Jɛkuluni min tun bɛ yen kɔrɔlɛn ka baaraw janabɔ o jɛkulu bɛ sɔrɔ ka ci ka bɔ yen.)</p> <p>NB. Kafɔ jama pana ko mɔgɔ kelen wo kelen min bɛ biro kɔnɔ olu bɛ kakan kana ni sɛbɛn ye min b' a yira ko uma deli ka kaso kɛ fɔlɔ o sɛbɛn lafabaliya.</p> <p>7. ka lakodɔnni sɛbɛn dafalen sɔrɔ : I ka bilalike sariya sen + RI + PV min bɛ sariya bolodalenkɔnɔ ani tɔndenw tɔgɔw sɛbɛ ani u ka bugunnatige dafalen ani biro kɔnɔ mɔgɔ sigilenw ka kasoladon baliya sɛbɛn ani u ka nake dilɛn. Nin sɛbɛn ninnu bɛ sama ka ta komandan biro la ulabɛnni bɛkɛ tiribinali la Zu si fɛyɛn-kataa tɔn ka yamaruyali sɛbɛnta. Ka sɛbɛn tɔ kɔlɔsi. NB. Kalo kelen sɛbɛnw bilalɛn kɔfɛ ni jɛmɔgɔw makumabɔ aw la tɔn lakodɔnnen don ka baarakɛ.</p> <p>8. ka biro kɔnɔ mɔgɔw kalan : U ka kan ka kalan u ka kɛtaw ni u jɔyɔrɔ la-kada sariya ni a taabolow la.</p>

	<p>A ka mɔgɔ hake dalakeɓe bali bila biro kɔnɔ walasa taabolo dɔ tali nɔgɔya.</p> <p><u>Jateminɛ :</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - seɓɛnfura kakan ka ye seɓɛnnikɛla bolo tɔn kunnafoni ninin ta bɛɛ kakan kasɔrɔ min kɔnɔ. - Nimɔrɔ binkenɛma dɔ bɛ 37333 min bɛ kunnafoniw di sɛnɛfɛnw sɔngɔw kan yɔrɔ dɔw la. - A labaari ka kan ka sɛnsɛ ka fiɓɛ munye-ɓɛfɔli kakan kake a san o san ni san yeɓɛmara. Musaka fɛn o fɛn kɛra oka kan ka ɓɛfɔ ka jɛ ; sara tɛ u ye fɔlɔ. alabaarali gafe anɔgɔman k’a labɔlike. - mɔgɔ sugandilen ninnu u tɛ sara-nga ubɛ musaka minnuw don jɛhulu ka baaraw sirafe olu bɛ segin u ma. - jɛkulu bɛɛ ni ika baara kɛcogo gafe kakan.
Kalankɛminɛw na fɛɛɛw	sariya sun jɔyɔrɔ N° : 01-076 min bɔra Zuluye kalo Ki baara laɓamayali tile 18 san 2001 min bɛ kuma farajɔɓɔnkan
Bilasira kɛ ba ka fɛɛɛw	Jɛkuluw ka Mali jamana kɔnɔn

Dakun 3 nan : Denmisɛnniw ka hakew ɓɛdɔn baliya.

1. Ka gafe dilan min bɛ kuma denmisɛnniw ka hakew dɔnbaliya kan

Kabini san 2010 GRADEM ye yiriwalikɛ walew la minnuw bɛ denmisɛnniw ka hakew lakana ka kɛ ni jɛkuluw ni kɛɓɛɛ jɛkulu ye jamana kɔnɔ ani jamana kɔkan.

Ode la yeɓɛmaba donna taabolow la walasa ka denmisɛnniw ka hakew lakana kape sabula atun tɛ ka mɔgɔw labɔ a ka kan ka sinsin ka don mɔgɔw hakilila ni maraden fanba hakilila minnu kalannen tɛ. Mɔgɔ caaman halibi olu sɔnnen tɛ denmisɛnniw ka hakew kumaw ma. Obolokɔfɔ filili in bɛ ɓɛfɔ ni faamuya ko juguya ka da an ka laadala ko dɔw kan. Ka sariya ye ko denmisɛnni ka ye oye Misali la : mɔgɔ dɔw b’ala an ni minnu bɛ ɓɔgɔn sɔrɔ baarajɔgɔnya senfɛ dugu dɔw la o mɔgɔw bɛ k’a lakalen « denmisɛnniw ka hakew » k’o ye denmisɛnni ka hake ye hake ye ko tuguni « denmisɛni ka fagan »

Farafina yan an ka kodɔn na « denmisɛnni niyɔrɔ » ofaralen don cɛn tilata kan ni farali bɛna kɛ. Nin hakilina jugu ninnuw bɛ kɛ sababu ye ka du caaman la faamuyali gɛleya. U kɔlɔlɔw nin ɓɛfɔli cogo ninnu ni denmisɛnniw ka hakew faamu li tɛ bɛn u bɛ fɔ ɓɔgɔn kɔ. A tun bɛ hali lanɔgɔli don a faamu li la an ka sigida misɛninw na.

GRADEM ni Kinderrechte a frika (KiRA) kalanso ɓɛmɔgɔw (Lakɔli karamɔgɔw marabolo kɔnɔ mɔgɔ faamuyawalɛnw, kalanden mansaw, kalanso ko ɓanabɔ jɛkuluw olu n’u ɓɔgɔnnaw) ani muso jɛkuluw. Nin gafe in kɔnɔ kumakan ni kɛwale minnu ɓɛfɔlen do denmisɛnniw ka hakew kunkan ɓɛfɔlen do ka bɛn ni an ka taabolo ye tubabu kan na ka nɔgɔ olu n’u ɓɔgɔnnaw) ani muso jɛkuluw. nin gafe in kɔnɔ kumakan ni kɛwale minnu ɓɛfɔlen do denmisɛnniw ka hakew kunkan u ɓɛfɔlen do ka bɛn ni an ka taabolo ye tubabu kan na ka nɔgɔya ani an ka faso kan saba la : Bamanankan, Bomu, ani Donoso-ola. Denmisɛnniw ka hakew lataganbaw Fanga ani an ka dugu denw kɛɛkɛɛɛnɛnya la marabolow – denmisɛnniw, ni kumakɛlaw bɛɛ bɛ ka baarake minɛn sɔrɔ ka baarake n’aye.

Nin waleya ninnu seɓɛnna an dɛmɛnyɔgɔ jɛkulu (GRADEM, KiRA) Faso jamana ka kan ka nin Lawaleyali wajibiya ka jaabikɛ

Farafina denmisenniww ka hakew n'uminɛko juman (CADBE) min bilala senkan sekitanburu kalo tile 20 san 1990. nin sariya fɔlen in ka kan ka kerɛnken jamana minnu taara nin sariya in nɔfe olu ka kan ka u yerɛdi ka cogoya beɛke ka ni don nin sariya in na. Ka se ka nin sariya in jense walasa baliku beɛ ka faamuya ani denmisenniww ka sababuke gafe dilannenye an fa kan na odeye fɛere ye min kapi n'a ka nɔgon.

Nin gafe in dilanna san 2020 kabini adilanna abe baara ke

2. Denmisenniww ka hakew dɔnni an ka sigida kanw na.

An be yɔrɔ min na sisan an be sek'a fɔko :

- Keme – keme (60%) sara la mɔgo biwɔrɔ (60) denmisenniww ka hakew lakana bagaw la nin gafe in kelen – kelen be olu bolo u be a nafadɔn wa u be baarakɛ na ye.
- Kumakɛlaw fanba a kelen – kelen be olu fana bolo olu fana kelen don ka u yere di sariya in lakana ni ma.
- Mɔgo 35 jɔgonna mɔgo faamuyalen baw la marabolo misenniww (karamɔgo jemɔgo, kalansow kojanabo jekuluw, gafe in den kelen – kelen be olu beɛ lajɛlen bolo u be baara ke n'aye u ni denmisenniww jɔgonfe seɛnfura kerɛnkerɛnnen seɛnennen don taabolow kan. Obe ke demɛ nan ye hakili la. A kakan ka labaara seɛ seɛ la marabolo beɛ la.

Dakun	Tɛmensiraw walasa ka gafe in minye hakew lakodɔnni ye an ka marabolo mɔgo faamuyalenw ani dugulen jekuluw ni farajɔgon kan jekuluw
<i>Mɔgɔw min be na baarakɛ ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - poroze baarakɛlaw - denmisenni jekuluw, Musow ni mɛri kɔnseyeew - lakɔli kojanabo jekulu, kalanden fa tɔn, kalandenba tɔn. - farajɔgon kan jekulu tɔndenw.
<i>Nafa sɔrɔbagaw</i>	Marabolo mɔgo faamuyalenw (denmisenniww jekuluw, Musow, kalanso kojanabɔlaw, kalanden mansaw ka jekulu, kalanden mansa musomanw ka jekulu, mɛri kɔnseyew, dugutigiw farajɔgon jekulu tɔndenw minnu ni poroze bolo be jɔgon bolo olu n'u jɔgonnaw.)
Kuntilenaw	Ka marabolo mɔgo faamuyalenw la faamuya hakew la. U bojani u waleyali ka taa denmisenniww fanfe poroze be ka baarajɔgonya ke yɔrɔ minnuw na.

<p>Taabolo min ka kan ka kolɔsi, o ɲefɔli</p>	<p>Dugu minnu ni poroze bolo be ɲogɔn bolo. ⇒ Gafe in ganzeli be ke poroze ka duguw kɔnɔ marabolo ka mɔgo faamuyalenw fe ka benni u ka ɲogɔnlaje baw ye Kakɛsɛbenye. (faranɲogɔn kan jɛkulu tɔndenw)</p> <p>ɲogɔn kunben ninnu b'a to marabolo mɔgo faamuyalen kabɛn ni ɲininkaliw ye minnu sinsinnendo denmisenninw ka hakew lakanani kan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka hakew faamuyali sɔrɔlenw fara ɲogɔn kan foroba cogoyala min b'ato u be na u ka wale numan kɛlen tiɲɛ ye. - Denmisenniw ka hakew sogɔlen don cogoya jumɛnna aw ka sigidaw la ? - Denmisenniw ka hake lajɔbagaw ye jɔnninw ye aw ka sigidaw la ? ani Munna ? - Ka sɔrɔ i ye marabolo mɔgo la faamuyalen ye e be munke ? ni ɲɛsin denmisenniw ka hakew ma ? - Marabolo mɔgo faamuyalenw ka baara ka kan ka ke mun ye wala sa denmisenniw ka hakew ka se ka boɲa duguw kɔnɔ ? denmisenniw ka hakew kolɔsili kɛwalew be aw ka duguw kɔnɔ wa ? ni ɔnhɔn olu ye jumɛnw ye ? ni ayi munna ? (kada munkan ?)
<p>Kalankɛminɛw na fɛɛɛw</p>	<ul style="list-style-type: none"> - CDE, CADBE, LPE - Document projet - ɲɛminɛ - afe min beɛ kuman sigidala ka walew kan .
<p>Bilasira ke ba ka fɛɛɛw</p>	<p>I sendon akɛlila : ɲininkaliw n'u jaabiw ka da ika fɛɛɛw n'i ka faamuyali kan, ka u demɛ u ka miiri.</p>
<p>Kiimɛni</p>	<p>ka marabolo mɔgo faamuyalen sɛgɛsɛgɛ li, yeɛɛma min donnen do ka denmisenninw ke ka taa o taabolo ma. baara in tɔnɔɔbagaw ka seereya.</p>

Ka denmisenniw ka hakew kalanni gafe. Ladon kalansow la ani marabolo kɔnɔ.

Ka denmisenni w ka hakew gafe walangata jekuluw kono

Saareyaw :

BT ale ye ntoussouma farajogon kan jekulu mago ye. Yan anw ka tonden bee kunnafoninendon ulafaamuyalendon ani tonden minnuw be se ka seben kalan demisenni w ka hakew jedonni gafe kelen – kelen dira olu bee ma. an ka kalosa jogonye senfe an be denmisenni w ka hakew taabolo kelen ta ka baara damine ni oye. nin gafe in bayelemalen ka ke bamanankan ye o kera sababu ye ka yeema ba don anw ka jekulu ka siratige damadow la. (a ye denmisenni nangatali farikolo la, dogoya an ka duw kono an ka marabolo kono ani ka kalan sow la jekulu in sera ka na ni npokotigini do ye min shisan te san 15 bo n'a tun taara fen jini na duguba kono. a kera sababuye ka denmisenni san 10 do segin kanadon kalan na min tun banlen do kalan ma – ka tila ka a ka kalan ke minenw san. Anw ka marabolo bee sendonnen don denmisenni w ka hakew waleyali la anw fe yan. I na fo kalandenw ka sigilanw labenni ani kalanyoro dukene shenni. La faamuyali ka taa wolo seben nafa kan. An be yoro min na i ko bi keme keme sara la denmisenni bisegin y'u ka woloseben soro (80 %).

Sani proze ni ka se anw fe yan, den masanw kun ye den doli dabila kalan na. Denmisenni shi kun te kalanso folo la (1) n'gan san 2022-2023 denmisenni 32 donna kalan na a musomani hake ye 11 ye.

NT ale ye Badigenintu farajogon kan jekulu mago ye. Nin gafe in konona faamuyali kera sababu ye anw ye denmisenni w ka hakew sidon k'u faamuya an kun t'a don ko an be na minnu faamuya dijne latige kono. An be denmansaw jogoro faamu ani marabolo ni denmisenni w jogoro ka sabu ke jaw yirali ni zanaw dali ye. Kow yelemara anw ka dugu

kɔnɔ. Muso naani de sendonnen don o sariyaw tali la an ka dugu kɔnɔ. An bɛ den mansaw jɔyɔrɔ faamu ani marabolo ni denmisenni. Baara kologɛɛnw ani denmisenniɯ nangataw dɔgɔyara. Den wo den wolola gafe in dɔnnen kofɛ olu bɛɛ ye u ka wolosɛbɛn sɔrɔ. Hali a y'a sɔrɔ minnu wololen don olu bɛɛ jateminɛɛn don wa u ka wolosɛnw dilanni bɛ senna. U bɛ bɛn denmisenni 37 ma. Musomanin ye 12 ye. Ni denmisenniɯ banana u bɛ furakɛ. Wa dɔgɔtɔrɔ so yɛrɛ jɔra an fɛ yan wa anw ka jɛkulu in yɛrɛ de ya a tɔliw ni a nɛgɛw san minaw sɔngɔ taara fɔ wa 10.800 ma.

Kalan ko sira fɛ an bɛ fɛn bɛ kɛ walasa denmisenniɯ ka se ka kalan, sigilanw labɛnni, – kalandɛn baarakɛlabaw ladiyali. Walanbaw labɛnni, farasuw sanni, baarakɛ minɛnw, kayɛw, yiri turuw kalanso dukɛnɛ na). Gafe in ye sinsinbɛrɛ ye denmisenniɯ ka hakɛw labatolila. tuma bɛɛ an bɛ a kalan ka jɔgɔn hakilila jigin mansaw ka kɛtaw la denw yɛ. Min ye kalandɛnw ye u kunnafoninɛn don u laffmuyalɛn don. U bɛ kɛtaw dɔn ka jɛssin u mansaw ni u ka jamana ma. ka kalan sɛbɛ kɔrɔkɛ kalanso la - ka mɔgɔ kɔrɔbaw boɾa – i kana ngalon tigɛ, i kana soɾalikɛ, i kana tugu mɔgɔ kɔ i tɛ mɔgɔ min dɔn, ka jɛn naye ka tulong kɛ i denmisenni jɔgɔnw fɛ ka sɔrɔ wolomali tɛ ala - an y'a jateminɛ ko denmisenniɯ bɛna kalanso la ka bɛnni waati ye. – mɔgɔ nabali fangan ka dɔgɔn – denmisenni kalannadon ta hake bɛ ka caaya an ka dugu duuru in bɛɛ la – kɛmɛ – kɛmɛ sara la 80 walima 90 olu ka wolo sɛbɛn bɛ u bolo, jɛkulu kadɛmɛ ka jɛsin kalan kɛ minɛw ko la ka di kalandɛnw ma – den mansaw sendonni denmisenniɯ ladamuni na.

BK ale ye lasigidɛn ye tenɛndugu yɛrɛmara kafo dagayɔrɔ la : nin gafe min sinsinɛn don denmisenniɯ ka hakɛw lafali ŋkama n'a bayɛɛmalɛn don bamanankan na o kɛra sababuyɛ ka denmisenniɯ ka tuganna taga nɔgɔya. guatigi dɔw bɔra n'u ka denw ye kabɔ tungan fɛ ka sabu kɛ hakɛw in faamuyali ye. yɛrɛmara kafo bɛ jukɔrɔmatintilikɛ kabu wɔɔɔ ni farajɔgɔnkan jɛkuluw la nin kɛɛ in na. mɛri fanfɛla la - an y'a jateminɛ mɔgɔ hakilima bɛ falɛn - falɛn : denmisenniɯ sɛbɛnni wolo sɛbɛn dilan yɔrɔ la denmisenniɯ donni n'u marali kalansola - kabini poroze nana kɛrɛnkɛrɛnnyala gafe in kɔnɔ kow bilalɛn sɛnkan.

Banankabougou jɛkulu ye lakarɛ di ani ka sigilan dilan kɛ o ka kalan yɔrɔla

Dakun 4 nan. Yelɛma donni balosɛnɛ sɔrɔ kɛcogola.

Mali dugukolo sigi cogoyala. gɛlɛyabɛ balo sɛnɛ ni nakɔ sɛnɛla. n'ɪ bɔra ba kɛrɛfɛ law ni ji da wɛrɛw kɛrɛfɛ la la, dugukolo nafa ka dɔgɔn ani sanji ka suman. Sumanw sɔrɔ ka dɔgɔn marabolo caaman na ni bɛ na ni balo ko gɛlɛya ye sigidala den caaman ma waati yelɛma fana ye a damatafara gɛlɛya kan min nana ni baloko dɛsɛ ye ka mɔgɔw labɔ. ka sɔrɔ dugudenw tɛ ka fen bɔ ala. ka jɛsin o taabolo in ma. fɛrɛrɛ kuraw kakan ka jini walasa ka kɛcogo kuraw jini sɛnɛla. ka balo juman sɔrɔ fɛrɛrɛ jumanw labatoli kɔnɔ waalasa ka an kɛ anyɛrɛtaye dugukolo labaarali ni suman kisɛ sɔrɔlila.

1. Dugukolo jangatabaliya (GRADEM ka nakɔ baara fɛrɛrɛw)

Dugukolo jangata baliya o ye kɛcogoya ni fɛrɛrɛw ye min kɛra dɛmɛ ye ka jɛsin an ka baarakɛcogow ma ka bɔ sɛnɛ jɛdɔnbagaw yɔrɔ.

An ka wulakɔnɔnawla - dan fara min bɛ sɛnɛfɛnw ni jɔgɔn tɛ i na fɔ dilimaw ani kuma bɛkɛ minnu kan. olu bɛ yelɛma don yɔrɔ la dow bɛ dɔn ka jɔgɔn sɔrɔ jɔgɔya walima k'u fɔn jɔgɔn kɔ. Ku ka yiriwa teliya. jasa kɔnɔ, nakɔ kɔnɔfɛnw jateminɛ len don ka fɔ u fanga ka bon ni jɔgɔn ye. Ola, u farajɔgɔn kanni ka kan ka kɛ kabɛn, ka u cɛnni bali. Misali la : ka kuma fɛnw ni dilima fɛnw fara jɔgɔn ka, obɛ olu ka denni bali.

Yiri damadɔw farali jɔgɔn kan.

- taabolo min bɛ ola o bɛ taganni kɛ wa aka dun.
- A ba to u bɛ seka kɛ balo nafamaw ye.
- A ba to i bɛ da i ka kɛnɛ na (kɛnɛ sɔrɔ) minnubɛ suma la olu ka ji ko bɛ dɔgɔya.

Fɛrɛrɛw lawaleyalen min ba to an ka kiisi fura cɛjugu ninnuw kɔlɔlɔw ma. wa u kana se ka baarakɛ kosɛɛbɛ dugukolo la. ka tila tuguni ka ji labara ni hakilimaya ye. Dugukolo jangata baliya baara bɛ kɛ ni « aye » nga a tɛkɛ « a juguya la ».

Ka fara sɛnɛ taabolo juman kan. A bɛ sɛbɛn ni foroba taaboloye min ye ka balolɛnw boja - ka fanga don jamanadenw ka balokola u ka dugukolo kan. I na fɔ mɔgɔ bɛɛ ka sin sin bere kologɛlɛn dafalɛn don.

Nin yelɛn GRADEM fɛ u ye taari fila labɛnni sigi senkan san 2017 la ka kɛ nakɔ ye min ni musomaninw ka da dumunifɛnw musomani minnu bisimilalɛn don Bamako lakanani yɔrɔ la

Ka danaya da GRADEM kan k'i ka musakakɛ walasa ka kalanso jɔnjɔn sɔrɔ ka kalankɛ i ka marabolo sɛnɛkelaw kun minnuw sɛnbɛ nin baara in na. sɛnɛ ni bagan mara bɛ kɛ a sɛnfɛ.

Nakɔ sɛnɛ sirakan :

- sɔrɔ nafama sɔrɔ san mumɛ kɔnɔ. Kasɔrɔ ima tubabu nɔgɔ don a kɔrɔ ima tubabu fura fiyɛ ala. Dugukolo tɛ tijɛ ni bɛ fɛn caaman sɛnɛ jɔgɔn fɛ.
- ibɛ nɔgɔ ni fura sɔrɔ.
- ka se ka nako sɛnɛ taabolo dɔn ka kɛjɛ ni waatiw ka fɔnjɔn kɔ ye

Kamamafɛnw marali sirakan :

- ka an ka farafin shew bayɛlɛmalɛnw sɔrɔ minnu kolo ka gɛlɛn bana bolo wa nafa caaman bɛ sɔrɔ u la.
- ka shɛdenniw caaman sɔrɔ ni shɛfan tɔrɔ mansin kuran ma walima abatirima ye – (ka se ka sɔrɔ ani feere teliya ka bɛn ni i ka kuntilɛna waati dilɛnyɛ.)

Sɛnɛ jalan sirakan :

- ka se ka sɛnɛfɛn jalan sɔrɔ sɔmijɛfɛ.
- yiri dentaw sɛnɛni.
- yiri sɛnɛ / bagan balow ani yiri minnu bɛ mɔgɔ furakɛ.

Bagan suguya caaman marali sirafɛ :

- ka yiriwali ke bagan suguya caaman marali la. (bagan kunba kunba baw, misiw - ani bagan misenw (sagaw ni baw) olu n’u jɔgɔnnaw.) ka benni taabolo ye u nafa be sɔɔ cogo minna.

Fɛnw bayɛɛmali n’u lasagoli sirafɛ :

- yiridenw ni yiribuluw lajali.
- u tobili ka gerengeren, siro ani ajima.

NB : ka sɔɔ aw make jɛkulu faamuyalenye sɛnɛ na. **GRADEM** b’aw kɔɔ ka hakilina falen - falen ke ni aw ye dugukolo pangata baliya baaraw kan - ka baro sɛbɛkɔɔ ke ni sɛnɛkelaw ye nin taabolo in kan - sɔɔ be ala - lakanan be ala. danbe be ala dugukolo be laakana ka sɔɔ a musaka man can.

2. Sɛnɛkelaw kalanni :

Kalan be daminɛni ni dugukolo pankatabaliya bɔnni ye ani a na fa an ka kenɛya sabaɗili dumuni fɛnw ani musaka kun da an ka duw kɔɔ.

Sɛnɛ ke ko numa kalan di iskulu kun ka sɔɔ ima naqata se dukolo, hadamaden ani kunaow ma

Ka sɛnɛ ke numa kecogojira jɛkulu denw minnu nana kalan

Gafe min be sene kuntala jan sigili sekan fereƙw kɔfo

Dakun	1. Ka sene kuntala jan damine
<i>Magɔw min be na baarake ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - bilasirali kelaw - Yiriwali magɔw - Senekelaw
<i>Nafa sɔɔbagaw</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Koperatifu kɔnɔmagɔw - Denmisenniƙw ka kulu kɔnɔmagɔw
Kuntillennaw	ka fereƙw tige walasa tɔn magɔw tikelaw ka sɔn sene kuntala jan walenw ma.
Keyɔɔ	<ul style="list-style-type: none"> - sene kuntala jan kene - lakoli foro - jiriforo
Taabolo min ka kan ka waleya o ɓefoli	<p>NB jekulu minw ye hakilinkelenye k'olu fara jɔgɔkan</p> <p>1. Muna an be kuma sene kuntala jan kan. Baara be damine ni bilasirali keba ka baaro do ye min sinsinle be kalankelaw ka donija dɔn kan min kɔkɔɔ dolen be ninikali dɔnw kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aw be nakɔ baara ke cogodi bi - Aw be Geleya jumenw sɔɔ - Aw be u kunbe cogodi? - Aw ba dɔn geleyaw be na cogomina wa? <p>Ka masala jebila ni kuncɛ kuma ye sene talo kelen kɔlɔlɔw ani fɛɓɛnema falanw kɔlɔlɔw ani jiritige (min be dugukolo nɔgɔban, jɔgumafɛw minw be kɔlɔlɔ lase denbaya ka keneya ma, ja ni Saheli kungo be ka sanɔɔ</p> <p>2. sene kuntalajan jefo cogo sene kuntalajan ye taabolo ye sɔɔ la min ba to dankari te ke dugukolola (kungo kɔnɔ jiriw dugukolo, ji ani seneƙw).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka na ni u ka sereyaw ye taabolo kɔɔw la o be minw dɔn. - ku to, u ka seereyaw ke wale kɔɔw kan, u be minnuw dɔn. <p>3. lakoli nakɔ lajeli nefoli</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka kene jira kalandew na u be se ka famuya sɔɔ cogo mina, bin dacogo, sɔni kecogo, mun na jiri be bila jɔgumafɛw furance ani seneƙw wɛɛw.. - Ka kuma falen falen ke kalandenw ni jɔgɔ ce u ye min ye la <p>4. kuma kuncɛ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kalandenw u ye min famu kɔ fo bakuruba la - Ka jefolike u ye jɔgumafɛw caman sɔɔli la min ka fisa ademaden ka keneya ma san be la i snisilen sene kuntala ja kan.
Kalankeminenw na fereƙw	<ul style="list-style-type: none"> - sene kuntala jan jeminɛ na (seben pdf) . - Sene kuntala jan kene do fileli jefoli. - ka kalandenw ka hakililaw seben walanba kan
Bilasira ke ba ka fereƙw	- Ka bilasirali ke ni jatemina ni kalandenw be folen famu .
kiimeli	<ul style="list-style-type: none"> - Kalandenw ye minw famu kɔ sebe - U yerɛw ye cogo ka famuya.

Ka Senefenw sifaya caman senni noqofe yiriwa walasa u ka noqo lakana.

Aw ka hakili to sene ke fenw suguya caama danni na noqon kan

Dakun	2. Ka senefenw ni noqon ce jernoqonya faamuya ani ka senefenw seneeni waati sigi sen kan seneke siratige la
<i>Mago minnuw bina baarake, ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kolsilikelaw - Yiriwali jemagaw - Senekelaw
<i>Nafan sarɓagaw</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Koperatifu konomagaw - Denmisennin ka kulu konomagaw
Kuntilennaw	Kalandenw ka senefenw seneeni waatiw faamuya ani u ni noqo ce jernoqonya
Keyoro	<ul style="list-style-type: none"> - sene kuntala jan kene - lakoli foro la - jiri foro
Taabolo min ka kan ka kolsi, o	NB : NB jekulu minw ye hakilnakelenye k'olu fara noqokan kalan na Aw ye aw jija ka kalan kebagaw kulu kelenw laje noqon fe

<p>ɲɛfɔli</p>	<p>1. Sudano-Saheli waati cogoyaw Sudano-Saheli waati ye fila ye : kelema kuntala jan ka ta Nowanburu kana me kalo la ; ani samijɛ waati suruma, ka bo Zuwen la ka taa ɔkutɔburu kalo la. Sanji be to hake la ka taa mm1000 fo mm1200 san kɔnɔ.</p> <p>2- ɲugumafɛnw dansikidaw : u bɛɛ se ka sigi kulu saba ye duntaw la - ɲugumafɛnw fururabuluw i na fo : salati, shu pommel , seleri, perisili, epinari, ani do wɛrɛw. - ɲugumafɛnw sanfɛ dentaw in fo tamati, , aricoferi, oberigini, foroto kekekele pɔfonro , ɲan, kɔnkɔn, n'jee, zɛrɛn, melon ani do wɛrɛw. - ɲugumafɛnw dugujukɔrɔ dentaw in fo : pɔmutɛri, woso, , karɔti, beterafu, jaba, layi ani do wɛrɛw .</p> <p>3. Sɛnɛ keli ka keɲɛ ni waatiw ye - Nɛnɛ waati ɲugumafɛw (Nowanburu kalo fo feburuye kalo): nakɔnɔnɔ fenw bɛɛ be se ka dan o waati la. - Funteni waati ɲugumafɛw (marisi fo me kalo) : sɛnɛfɛnw minnuw be se ka dan o don ye : zɛrɛn, melɔn, kɔnkɔn ɲan, a ni do wɛrɛw. - Sɛnɛfɛnw minw be dan Samija fe (Zurɛ kalo ka se Sɛtanburu ma) woso, ɲan, tamati, foroto kekekele, pɔfonro, salati, ani do wɛrɛw. - Sɛnɛfɛnw dantaw Tomoni be temɛn be siraw don fe ina fo: ka keɲɛ ni sigiyɔrɔ ye (ka kɛnɛ ni o baara da ka ladili ye); sɛnɛfɛw kuntalan a sɔrɔ; a na yɛrɛ cogoya; - bayɛlɛmacogo na maracogo; a fɛrɛ cogo, a sɔrɔ, sɛnɛfɛn sifaya na fɛrɛw sɔrɔ.</p> <p>4. Sɛnɛfɛnw falɛfalɛnni dugulokan sɛnɛ kuntala jan na : - Sɛnɛfɛnw falɛfalɛnni dukugolo kelen kan o ye fɛrɛrɛ ye min ba to dugukolo tɛ cɛ ani ka kisi fɛnɛɲɛmaw ma - Sɛnɛfɛn sifaya fila o ye walɛn ye, min bɛɛ sɛnɛfɛn sifaya caama dan foro la ɲɔɲɔfɛ walasa k'u kisi cɛni fenw ma.</p> <p>Sɛnɛfɛn sifaya dalɛn waleyaw.i na fo. <u>ɲugumafɛnw dentaw kɛnɛ kan ani dugujukɔrɔ taw i na fo : tomati, karɔti shu pommel.</u> <u>farankan sɛnɛfɛnw dow</u> - Layi : beterafu, fɛrɛsi salati, karɔti, tomati - Oberigini : arikoferi, - Karɔti : jaba, salati, radis, tamati. - N'jee, salati, kaba - Jaba, beterafu, fɛrɛsi tomati, - Shɔ : pɔmutɛri, karɔti, kɔnkɔn, shu pommel, oberigini Tomati : layi jaba, karɔti, seleri, chukolan, perisili</p>
<p>Kalankɛminɛnw na fɛrɛw</p>	<p>- sɛnɛ kuntala jan ɲɛminɛna (sɛbɛn pdf). - Sɛnɛ kuntala jan kɛnɛ do fileli ɲɛfɔli. - ka kalandɛnw ka hakililaw sɛbɛn walanban kan.</p>
<p>Bilasira ke ba ka fɛrɛw</p>	<p>Ka bilasirali ke ni jatɛmina ni kalandɛnw be fɔlɛn famu.</p>
<p>kiimɛli</p>	<p>- Kalandɛnw ye minw famu ko sɛbe - U yɛrɛw ye cogo ka famuya.</p>

Dakun	3. Nakɔ dali kenɛ labeni sɛnɛ kuntala jan na
<i>Mɔgɔ minnuw bina baarake, ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kɔlɔsilikelaw - Yiriwali jɛmɔgɔw - Sɛnɛkelajɔ
<i>Nafa sɔrɔbagaw</i>	- Koperatifu kɔnɔmɔgɔw Denmisenni w ka kulu kɔnɔmɔgɔw
Kuntilennaw	-Aw ye Kalandenw bila u ka foro dɔ labɛncogo caman ke Foro jɛnabɔli baarakɛminɛnw labɛnni
Keyɔrɔ	<ul style="list-style-type: none"> - sɛnɛ kuntala jan kenɛ - Lakɔli foro la - Jiri Forɔ
Taabolo min ka kan ka kɔlɔsi, o jɛfɔli	<p>NB jɛkulu minw ye hakilinakelenye k'olu fara jɔgɔkan kalan na.</p> <p>1. kolili ani so :</p> <p>1.1 lakolili : Walasa ka sɔsɔ kaja a ka kan, i ka yɔrɔ koli walasa ka lakana bagaw ma</p> <p>O kolili dila fɛnw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jiribolo, jɔni, giriyasi ani koko - Jiri jɔni maw ani jiri monobotaw ani jiri kasamaw minw bɛ se ka se mɛɛtɛrɛ 2. <p>Jirimɛn kapi o la ; tomno, bagani ani o furancɛ ka kan ke mɛɛtɛrɛ 1 fo 1ani tila.</p> <p>1.2 So : so joli ka fisa nakɔ la walasa ka minaw fɛnw shi mara walasa k'u kisi tilɛn nɔkɔ ani sanji ma</p> <p>2. Dugukolo labɛnni :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ni dugukolo labɛnnen tɛ nakɔ tigi bolo a ka kan ka labɛ o tɛ jɛ ni labɛ tɛ i na fo -tu tigɛli. - ka dugukolo wuli ka dakejɛ ni falo walima daba walasa ji ka jɔn jɔn a kɔnɔ. <p>3- Pepinjɛri dilayɔrɔ</p> <p>Alɛn yɔrɔ ye shiw bɛ dan yɔrɔmina yani ka u se turu ye.</p> <p>O yɔrɔ de la jiriw bɛ u ka jɛnamaya dɔgɔkun fɔlɔw ke ka sɔrɔ ka jiriw falɛn.</p> <p>O yɔrɔ ka kan ka ke yɔrɔ labɛnɛn i dakejɛ ye sumaya bɛɛ sɔrɔ yɔrɔ mina.</p> <p>4. Nɔgɔ mara yɔrɔ</p> <p>Alɛn yɔrɔ ye nɔgɔ bɛɛ mara yɔrɔ mina yani ka ke nakɔ la.</p> <p>5. nakɔ kenɛw</p> <p>Kɔnɔ ni jɔgɔ cɛ mɛtɛrɛ 1, janyan hake bɛ sɛnɛkɛla bolɔ, tɛmɛsira ni jɔgɔncɛ ye mɛɛtɛrɛ 0,30 ni 0,50.</p> <p>6. Baaraw labɛ cogo : O ye sɔni, binbɔ, nɔgɔ dɔni, furakɛli ani jiriden bolie : Ka ta a dantuman a baarakɛli, a jidɔn a furakɛli ani a mɔcogɔ.</p> <p>7. Pepinjɛri dilacogo</p> <p>Kunta surun m 1, Kuntala jan o bɛ a tigi yɛrɛ bolo tɛmɛsira ni jɔgɔncɛ ye mɛɛtɛrɛ 0,30 ni 0,50.</p> <p>8. Pepinjɛri shi :</p> <p>Sani nakɔ shiw ka dan a bɛɛ furakɛ i bugurinjɛ ye dan dingɛ ni jɔgɔ cɛ ye santimɛtɛrɛ 10 fo 15 ye, tomati santimɛtɛrɛ 20 ;</p> <p>A dan cogo ye tɔrɔmɔjɔ tɔrɔmɔjɔ ye dugukolo kɔrɔ shi gana seri</p>

	<p>Ka bin da a kunan ka kisi tilen ni fen ma. Dan cogo ye sifaya saba ye A seri : radili ni perisili, b. dan dinge i na fo (zeren, jee, konkon), nan ani sho, c. dani jurufe, i na fo karoti ni sho 9. pepineri tapotoli - Wula o wula Ka son ni arasori woma ye ji ka na giriya a ma - Ka falen jatemine k'u falen ni ka bin bo u kan walasa u kana tie tilen fanga fe.</p>
Kalankeminenw na ferew	<p>. sene kuntala jan naminena (saben pdf). -Sene kuntala jan kene do fileli nefoli.ka kalandenw ka hakililaw saban walanban kan.</p>
Bilasira ke ba ka ferew	<p>Ka bilasirali ke ni jatemina ni kalandenw be folen famu</p>
kiimeli	<p>- Kalandenw ye minw famu ko sebe - U yerew ye cogo ka famuya.</p>

Ka sene kuntajan waleyaw yakubaya

Dakun	4. Dugukolo labenne sene kuntala jan la.
<i>Mogɔ minnuw bi na baarakɛ, ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kɔɔsilikelaw - Yiriwali jɛmɔgɔw - Sɛnɛkɛɔɔɔ
<i>Nafa sɔɔɔbagaw</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Koperatifu kɔɔɔmɔgɔw - Denmisɛnniw ka kulu kɔɔɔmɔgɔw
Kuntillennaw	Dugukolo sifayaw kofɔ
keyɔɔɔ	<ul style="list-style-type: none"> - Sɛnɛ kuntala jan keyɔɔɔ - lakɔli foro la - jirii Forɔ
Taabolo min ka kan ka kɔɔsi, o jɛfɔli	<p>NB jɛkulu minw ye hakilinakelenye k'olu fara jɔgɔkan kalan na</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sɛnɛfɛn Dugukolo, jɛnamafɛnw jikidayɔɔɔw, Dugukolo ye kɛnɛ fɛfɛlen ye, adamaden bɛ min kɛ a sago ye Dugukolo bɛ baara caman kɛ : Balo jiniyɔɔɔ ; adamaden sigiyɔɔɔ, ji ani jiriw sigiyɔɔɔw. Ka hakili to a la ani ka mara ka jɛ. 2. ka ta kɛnɛ kan Kalandɛnw ka se kɛnɛ kan ka filelike 3. Dugukolo cogoya: Sɛnɛ kuntala jan sɔɔɔ yiriwalila a ka kan dugukolo cogoya da dɔn walasa baara kɛcogo jɛyuma bɛ se ka kɛ 4. Dugukolo la baarali : Baara saba : <ul style="list-style-type: none"> - Dugukolo baara juma, min ba to sɔɔɔ bɛ kɛ ka jɛ : <p>Sɛnɛ kɛcogo minnu bɛ tali kɛ jɔgɔn na, olu misaliw:</p> <ul style="list-style-type: none"> → sɛnɛni ani wugubali → dugukolo lakanali ni Jiriw ni jaga-jagaw ye. <ul style="list-style-type: none"> - Ka nɔgɔ ka la ani ji mara yɔɔɔ : <p>O nɔgɔ bɛ bayɛɛma foro kɔɔɔ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jirifura min bɛ bi duguma bɛ dugukolo. - bɔn yɔɔɔ mina k'o yɔɔɔ lakana. - Sɛnɛfɛnw sifaya caman falɛn falɛn dugukolo kɛnɛ kan. min sinsinnen bɛ jɔgofin ma minnu ka dɛmɛ nafa ka bon walasa ka sigicogo, fiɛɛɔɔ, ji marali ani balofɛnw tali sabati ka jɛ. <p>Sɛnɛfɛnw falɛn falɛnniw dugukolo kɛnɛ kan ani sɛnɛfɛnw caman dani dugukolokɛnɛn kan</p> <ul style="list-style-type: none"> → Ka bɔgɔmugu jalan ni jilama fara a kan → Nɔgɔ minnu bɛ segin ka kɛ fɛn wɛrɛw ye, olu dicogo → dugukolo lakanali ni Jiriw ni jaga-jagaw ye → dugukolo ka sɛkɛlafijɛɔɔ → yiriwali (kalikairi mugu, cɛncɛn, a jɔgɔnnaw) walasa ka dugukolo mara ani ka dugukolo tiɛnɛnw lasegin. → Fosifokalisi basigilɛn bagaji walasa ka dugukolo cogoya jɛ, fɛn wɛrɛw cɛma → dɛmɛ kɛrɛnkɛrɛnnɛnw walasa ka dɛsɛw latilɛn <p>-Dugukolo lakanali kudayi walasa ka sɛnɛkɛdugukolo na nafamafɛnw la don waatijan kɔɔɔ.</p>

	<p>Sene kecogo minnu be tali ke jagon na, olu misaliw: → Senefenw tugu-tugu jagon ko ani u jagon falen-falen → senefenw jelew jagona. dugukolo lakanali ni Jiriw ni naga-nagaw ye.</p>
Kalankeminɛnw na fɛɛɛw	<p>- sene kunta jan nɛmina (sɛɛɛn pdf) . - Sene kuntala jan kɛɛ do fileli nɛfɔli. ka kalandenw ka hakililaw sɛɛɛn walanban kan.</p>
Bilasira ke ba ka fɛɛɛw	<p>Ka bilasirali ke ni jatemina ni kalandenw be fɔlen famu.</p>
kiimɛli	<p>- Kalandenw ye minw famu ko sɛɛɛ - U yɛɛw ye cogo ka famuya.</p>

Dugukolo labɛn cogo, Nɔgo diɲɛ labɛn cogo ani a fɛɛɛw

Dakun	5. Jiko labaara cogo numa sene kuntala jan la
<i>Mɔgo minnuw bina baarake, ni gafe ye</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kɔlɔsilikelaw - Yiriwali nɛmɔgɔw - Sɛnɛkelan
<i>Nafa sɔɔɔbagaw</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Koperatifu kɔnɔmɔgɔw <li style="padding-left: 20px;">Denmisɛnniw ka kulu kɔnɔmɔgɔw
Kuntilennaw	Ka tabolonuma di kalandew ma u be sonike cogo mina hali ni ji ma ca.
Keyɔɔɔ	<ul style="list-style-type: none"> - Sene kuntala jan keyɔɔɔ - lakoli foro la <p>Foro</p>
Taabolo min ka kan ka kɔlɔsi, o nɛfɔli	<p>NB. jɛkulu minw ye hakilinakelenye k'olu fara jɔgɔkan kalan na. Ji, nalen te sɛnɛte ke baga mara te ke. Ji ye nɛnamaya tabolo ye. A kɛra ji yɛɛ yɛɛ ye wo, walama ji shishimaye, dugukolo kɔɔ walima dugukolo kan ji ye nɛnamaya ye dugukolo kan. Be ademadenw jiriw baganw be baalo.</p>

	<p>Ji fana be tɔɔni ke: abe dugukolo tige ni san baw ye, a be senefenw tije, a be sigi dugukolo kan.</p> <p><i>O de la fɛɛɛw ka kan ka tige ka ni kow bali.</i></p> <p>Taabo nani jatekakan ka mine.</p> <p>1. Ji sigiyɔɔ laben ani ka mago don a la na taayɔɔ kow la : jibilali senefenw kɔɔ ani usini kɔɔ.</p> <p>Sene kecogo minnu be tali ke ɔɔɔɔ na, olu misaliw:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Ji tila-tilacogo labenni → Baarakeyɔɔɔw, jiko rezow ani pɔɔɔpe minenw berebenna <p>2. makɔɔe Ji ka na tie : sene sira kan yɔɔɔ puma ka labɛ ji kan na tie .</p> <p>Sene kecogo minnu be tali ke ɔɔɔɔ na, olu misaliw:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Dugukolo labaara cogoya (ka dugukolo dalakeɔɔe, ji temesira,, basinw, a ɔɔɔɔɔnaw) . → Senefenw ke keɔe ni ji hakew ye <p>3. ji ton yɔɔɔ nafa.</p> <p>Sene kecogo minnu be tali ke ɔɔɔɔ na, olu misaliw:</p> <ul style="list-style-type: none"> → ɔɔɔɔ fin donni (kɔɔɔɔɔsi ni ɔɔɔɔ minnu be segin ka ke fen werew ye). → dukugolo wugubali → bɔɔɔɔ samani ka na senefenw senkɔɔɔ. → dugukolo lakanali ni Jiriw ni ɔɔɔɔ-ɔɔɔɔw ye → Senefenw suguya caman seneni ɔɔɔɔɔe → koli kelen ni jirisunw ye ani koko ye walasa kadɔɔɔ fie fanga na <p>4. Ji lakanani ɔɔɔɔ ma (fenenamniaw walima usini ka fenɔɔɔɔɔɔnaw).</p> <p>Sene kecogo minnu be tali ke ɔɔɔɔ na, olu misaliw:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Furakecogo dafalenw ni bagajiw minnu be tije werema → Baganw ɔɔɔɔɔ dalajeli ani u baaracogo ɔɔɔɔ , . → Ka do bo fenhenamafaganaw tali la minnu dilannen don ni bagajiw ye minnuw te tije <p>Jiko fɛɛɛw/ - nako son cogo - sumaya maracogo fɛɛɛw - nako son cogoyaw ka keɔe ni plansi ye.</p>
Kalankeminenw na fɛɛɛw	- sene kuntala jan neminena (seben pdf). - Sene kuntala jan kene do fileli nefoli. -ka kalandenw ka hakililaw seben walanban kan.
Bilasira ke ba ka fɛɛɛw	Ka bilasirali ke ni jatemina ni kalandenw be folen famu
kiimeli	- Kalandenw ye minw famu ko sebe - U werew ye cogo ka famuya.

Anw ka nako son cogo

Nako son cogo ni ji min lasagolen do dije kano

Nako son cogo ni toni toni ye

Dakun	6. Seneɓenw dani fo ka se u seli ma / mɔni ma
<i>Mɔgo minnuw bi na baarake, ni gafe ye</i>	- Kɔɔsilikelaw - Yiriwali jɛmɔgɔw sɛnekɛlaw ye
<i>Nafa sɔɔɓagaw</i>	- Koperatifu kɔnɔmɔgɔw Denmisɛnw ka kulu kɔnɔmɔgɔw
Kuntɛnnaw	- Ka fɛɛɛw di u ma, u ka se bolodalikɛ sɛnekɛli yriwalila Ka minaw labɛn minw bɛ jirforo jɛnaboli kan.
keyɔɔ	- Sɛnɛ kuntala jan keyɔɔ - Lakoli foro la Foro
Taabolo min ka kan ka kɔɔsi, o jɛfoli	<p>NB. NB jɛkulu minw ye hakilnakelenye k'olu fara jɔgɔkan kalan na.</p> <p>1. Pepinjɛri dilacogo Kɔnɔ ni jɔgɔ cɛ mɛɛɛɛ 1, janyan hake bɛ sɛnekɛla bolɔ , tɛmɛsira ni jɔgɔncɛ ye mɛɛɛɛ 0,30 ni 0,50.</p> <p>2. pepinjɛri shi : Sani nakɔ shiw ka dan a bɛɛ furakɛ i bugurinjɛ ye dan dingɛ ni jɔgɔ cɛ ye santimɛɛɛɛ 10 fo 15 ye, tomati santimɛɛɛɛ 20 ; A dan cogo ye tɔɔmɔjɔ tɔɔmɔjɔ ye dugukolo kɔɔ shi gana seri Ka bin da a kunan ka kisi tilɛn ni fɛ ma. Dan cogo ye sifaya saba ye</p> <p>1 seri : radili ni pɛrisili, . 2. dan dingɛ i na fo (zɛɛɛn, jee, konkon), ŋan ani shɔ, . 3. dani jurufɛ, i na fo karɔti ni shɔ.</p> <p>3. pepinjɛri tɔɔɔɔli -Wula o wula Ka sɔn ni arɔsɔri woma ye , ji ka na giriya a ma -Ka falɛni jatɛminɛ, ni u falɛna -ni ka bin bɔ u kan walasa u kana tiɛ tilɛn fanga fɛ. -ka binjuguw bɔ sabu u bɛɛ dankarikɛ jiri ji jɔgɔ ali tilɛn min bɔ sɛnɛfɛnw kan ani yɔɔ minnu ye tintin ye k'o dalakɛɛɛ ni falow ye walasa ji ka basigi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka fɛɛɛnamaniw jatɛminɛ pepinjɛri dayɔɔɔla ani i ma tamasijɛ folow ye i ka furakɛli daminɛ. - Siw ka kan ka to pɛpɛnjɛri kɔnɔ fo ka ta se u turu tuma. U tutri tuma jate ka kan ka minɛ kɔsɛbɛ - Shiw fɛnw ka waati pepinjɛri kɔnɔ bɛ sɔɔ jɔgumafew bɛɛ cogoya fɛ o de la. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Jaba ta ye : tile 45 fo tile 55 ➤ Shu pomme ta ye : tile 25 fo tile 40 ➤ Tomati ta ye : tile 25 fo tile 40 ➤ Poforɔn ta ye : tile 30 fo tile 45 ➤ foronto ta ye : tile 45 fo tile 60 ➤ salati ta ye : tile 20 fo tile 25 ➤ Ka jɛsin pɔmutɛri ma : dɔgɔkun 4 fo dɔgɔkun 5. <p>4. sijɛw turu cogo 4.1 sijɛw turuli fɛɛɛw : Jani turuli tiɛ ka kɛnɛ labɛlɛn sɔɔ min ta mɛɛɛɛ 1 fo 1,5 janɲana ka kɛnɛ</p>

	<p>ni dugukolo cogo ye ani ka metere 0.3 fo 05 bila u ni jɔgɔ tie walasa lamagalamaga be se ka de cogo minnu.</p> <p>(ji, wugubali , wdfll).</p> <p>Ni dugukolo dakeneyelen te, ka plansi)jenke jenke jɔgɔma .</p> <p>Ka fereɓɓu numa tige nɔgɔla plansi la</p> <p>O jɔgɔ finw ka kan ka seri plansi be la cogo kelen na.</p> <p>Nɔgɔ beɛ ka kan ka don dugukolola jukɔɔ ni santimeteɛ 20 ye. Sani turulite, plansi ka kan ka dalakeɓe ni rato ye walasa ka dugukolo bogokuru miseniw ci . O baara be turulidige ke cogoye an na kilen cogo ɓe. Turuli ka kan ka ke wula fe.</p> <p>O turu cogo file ni ye :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ka plansi sɔn sogoma walima wula sani ka turulike. - Ka laje ni turuli yɔɔ sumalen don turuli waati. - Ka juru da tururili yɔɔ la. - Dani dige ni jɔgɔ ce ka kan ka berenbe ka sanga ni danifeɓɓu cogoya ye. - Ka dani dige ceɓɓɔn jɔgɔ na walisa diliw kana jɔgɔ tien. - Ka turulike ka bɔngɔ ke ka mine. Ka bogo dakene ni boloye walisa dili ka na bɔn fiɛna ka ja. - Ni tilakera yɔɔ min na ka sɔn hakilisigi ma. - Pepiɓeri be ka na bɔn falen ta kola. <p>4.2. labenw minnu be ke turuli tuma</p> <p>Walasa i katuruli ko numa ke</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kana turulike sienw dalen. -Ka dili turu dugukolo kan kaje - Ka bogo ke u jufe ka ɓe. <p>4.3 Turuli kelen ko jateminɛ</p> <p>O jateminɛ nafan kabɔ koseba</p> <p>baarakɛtaw fe ;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ka dugukolo wuli fo ka se santimeteɛ 20 ma; -Senɛfenw kolɔsili fenɛnamaw ani furakeliw - ka to dugukolo wuguba wuguba siɓe caman - ka sɔni ke tuma be ani basikila, ka u sɔn ni jateminɛ.
<p>Kalankeminɛnw na fereɓɓu</p>	<p>. sene kuntala jan jeminɛna (seben pdf).</p> <p>-Sene kuntala jan kene do fileli jefoli.ka kalandenw ka hakililaw seben walanban kan.</p>
<p>Bilasira ke ba ka fereɓɓu</p>	<p>Ka bilasirali ke ni jatemina ni kalandenw be folen famu</p>
<p>kiimɛli</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kalandenw ye minw famu ko sebe - U yereɓɓu ye cogo ka famuya.

Ka hakina sɔɔ gafe bolodalila sɛnɛ kunkan walasa sɔɔ bɛ se kɛ nakɔfɛnw min tɛ samiyan ta ye

Misali gafe bolodalen do fɛ nakɔ Sɛnɛfɛnw kuntan

keyɔɔ	Sɛnɛfɛnw ni u kuntala	Dan Don walama turuli	Sɛnɛkɛfɛw boli waati	Sɛnɛfɛnw dow a na waatiw	Pipijɛri dila tuma	Dani walima turuli	Sɛnɛfɛnw boli waati
A	Arikoferi (kalo 3).	Desanb urukalo tile 20 san 2019	Ka ta Feburuye kalo tile 28 fo awirilikal tile 10 san 2020 ma	forɔntobani	Marisikal o tile 15 san 2020	Awirilikal o tile 20 san 2020	Zuɛnkalo o tile 25 san 2020
	ɲɔɔ (san 1).	Zanwuy ekalo tile 3 san 2020.	Marisikal tile 10 san 2020 ka se marisikal tile 10 san 2021 ma	ɲɔɔ	-----	-----	-----
B	Konkonbru (kalo 3).	Feburu ye kalo tile 5 san 2020	Ka ta marisikal tile 25 san 2020 fo awirilikal tile 15 san 2020 ma	Pɔfɔrɔn	Marisikal o tile 30 san 2020	Mɛkalotil e 15 san 2020	Zuluyekal o tile 5 san 2020.
	Ŋua ye (kalo 4)	Feburu ye kalo tile 5 san 2020	Marisikal 30 san 2020 fo zuɛnkalo 6 san 2020 ma	Kaba	-----	Zuɛnkalo tile 10 san 2020	Utikal tile 30 san 2020.
C	Tomati ye (kalo 6)	Zuɛnkalo tile 27 san 2020	Ka ta awirilikal tile 10 fo Zuɛnkalo tile 15 san 2020 ma	zɛrɛn	-----	Zuluyekal o tile 20 san 2020 ma	Utikal tile 20 fo sɛtanburu kalo tile 25 san 2020 ma
D	Karɔti + jaba (kalo 3 ni kalo 4).	Desanb urukalo tile 26 san 2019. ani Zanwu ekalo tile 7 san 2020 ma	Marisikal tile 10 fo marisikal tile 30 san 2020 ani awirilikal tile 15 san 2020 ma.	Tomati + su pomme	Marisikal o tile 5 ani marisi kalo 25 san 2020	Awirilikal o tile 1 ani awirilikal o tile 20 san 2020	Zuɛnkalo o tile 5 ani zuɛnkalo o tile 20 san 2020.

	Su pomme + jaba (kalo 3 ni kalo 4)	Feburu ye kalo tile 14 san 2020	Menkalo tile 10 san 2020 ani zuwenkalo tile 5 san 2020	Jaba + Su pomme	Awirilikal o tile 15 san 2020 ani Menkalo tile 15 san 2020	Menkalo tile 15 san 2020 ani zuwenkal o tile 10 san 20	setanburu kalo tile 15 duru San 2020 ani setanburu kalo tile 10 san 2020
E	Su pomme + So (kalo 3).	Zanwu ekalo tile 16 san 2020 ani Feburu ye kalo tile 12 san 2020	Awirilikal tile 25 san 2020 ani awirilikal tile 5 san 2020	Jaba + salati	Marisikal o tile 25 san 2020	Marisikal o tile 30 san 2020 ani awirikalo tile 10 san 2020	Zuluyekal o tile 3 ani men10 san 2020.

Seereyaw

Djigo koperatifu mɔɔɔ dɔ

« An ye nafa caman sɔɔɔ nakoko baara. N be se ka ɲɛɔli ke mɔɔɔ weer ye.

Kabini an ka koperatifu mɔɔɔ dɔw taara kalan ke Zantiguila foro la, u segilen kɔmasegike. ɲye o laadilikanw men kosɛbe be ka nɔɔɔ kila ni fɛn folenw ye me ba bila in ka jirikɔɔ n' be k'a pepɲeri dila ka turilke. Sisan n be nakɔfenw kenɛw dun dɔn odɔn n'ka deɲaya kɔɔɔ ani be do di dukɔɔ mɔɔɔ tow ma ka sɔɔɔ ka to fɛere. Tile fila o tile fila, n be oberigini, ɲua, woso ani epinari bulu bɔn . tilen finanina jɛw be na se ani fɛnɛw ina fɔ aw ɲɛbe kelɛkelɛ misen ani pofonɔ na cogomina .Ne ka kenɛkɔɔ, ne be sɛnɛfen fasugu caman ma ke katugu ne nafa caman ma sɔɔɔ a la fɛnɛnamaw te se ka kan danifew bɛɛ minɛ ɲogɔ fɛ hali sɔɔɔmadani ni na ye so fa ka ta fɛere musɔw ma minnuw be gala ni ye tilen kelen bila filana be na. Ne nafaba sɔɔɔ ni baara ni na. GRADEM poroze ya tɔ ye jiritigɛ kungo kɔɔɔ dabila. Ne bi foli lase bɛɛ ma ».

MA, Nalla 1 koperatifu mɔɔɔ dɔ.

sɛnɛ kalan kɔfɛ GRADEM Ka jiriforo la komin ne be kamama fɛɛnw mara o de ya to ne be kamafɛw ka dumuni dila tɛɛ yɛɛla ne y aye ne ka kɔɔɔw yiriwara jɔna. na walasa ka la, ne be furakɛli fana ke n'kelen. Jiri dentaw be n' bolo fana. o de koson kabini ye fɛɛɛw kuraw sɔɔɔ jiri ladonina u yiriwala.

BF, Falako koperatifu mɔɔɔ dɔ.

Sani ka kana kuma damine sɛnɛ kuntala jan kan, aw ya to ne ka sɛɛɛya don ka an ka dugu koperatifu sigicogo kan. A ye muso fara ɲogɔ kan ka be do u cɛ ani ɲogɔdɛmɛ yani o cɛ a kun ka gɛɛ sɔsɛbe muso cɛ ka politicokan ɲa sisan o be bana

Sɛnɛ kuntalajan yiriwali kalan siranfɛ o ye ne dɛmɛ kosebe nakɔn dali fɛɛɛw na doniyaw I na fɛ dani, turuli, bin sie sɔni, sɛnɛfenw caman dani ɲogofɛ ani u furakɔli. Nɔɔɔ fin dɔni nafa ka bo I ka nakɔfenw tɛ toli.

N'tossouma koperatifu la.

Ne be na seereya ke sɛnɛ kuntalajan nafaw kan

N be na seereya ke yan sene kunatajan nafa kan, yan, aw kun te foli don nako kan, kan ji ni kenew be an bolo, kalan kofe GRADEMU ka jiriforola, ani komasegiw tow fanfe, an ye kenew labɛ ani an ye sewa sɔɔ salati ko shu pomm kɛkɛkɛ, oberigini nanaye jaba.....a be sɔɔ yiriwa ani ka denbaya ka baloko je.

3. Senɛfenw kuntala jan waleyali duguw kɔɔ senɛkelaw fe

Kuncɛli kuma

Denmisɛnw ka hakɛw lakanani kɛra yiriwa taasira jamana be ma jago jamana mi be yiriwa ka sira kan. Mali la denmisɛnw ka hake jonjonw caman talen te bala sira caman fe I na fo : Wolosɛben ko, marakeli ni jagata walew ye , denmisɛnw ka baara kologɛlew, ani denmisɛnw si ma se furu ma / u ka furu jonna, a jɔɔɔnaw... o kamanagan walen kelen be kɛkɛkɛ bere ye jɛkulu ba caman na jamana kɔɔ.

Denmisɛnw ka hakɛw kofocogo jɛlen ye denmisɛnw demɛn ku ka hakɛw don.

minnu be sɔɔ, olu dow ye:

- Denmisɛnw ka hakɛw matarafali jamana fe ni walen ye minnw jɛsilebe denmisɛnw ka hakɛw talen bala kɛkɛkɛnleya la te bala wasa olu ka se ka u ka hakɛw sɔɔ min bu demɛ u ka jɛnamayala.
- ba to o ba ka demɛ di jamanan ma ka fara jamana kɔɔ denw ka walen janko denminsɛnw u ka hakɛw jonjonw kan jɛnlatike numan sira kan. A renjoir
- ni u ka ketaw bayɛɛmani an ka kanw na kɛra sababuye k'u ta baala.

Hakilina minuu talen o file ni ye.

- Denmisɛnw ka hakɛw balɛɛmalen an ka kanw na ye sigidalamogola demɛ ka u ta bala. O min ma se ka ke don temɛlenw na kan bayɛɛma kojugu fe.
- Koperatifu demɛ nafa ka bo ni kelen kelen demɛ ye.
- Koperatifu sigilen dugukɔɔ kɛra sababuye ka ni kura fis sigidala mogow ma.
- Sigidala mogow kɛra sababuye ka u ka tondenw ka sɔɔ yiriwa ani ka dɛnɔɔɔya kuma don u jɔɔ ce ani filakulu ni jɔɔ ce boja kɔɔ.
- Koperatifu ka wuli ka jo kɛra sababu ye ka denmisɛnw ka hakɛw sabati ani k'u ka kalan ko ta bala.

Waleɔnuman minnuw kan kan ka ta bala

- Dapɛnw jɛfoli Denmisɛnw ka hakɛw kɔɔ i na fo den, banɛbaga,
- Koperatifu sigili sekan jurudonni kama tɔndene na walasa ka banɛbagaw mɛ ka u jɔɔ fa dugukɔɔ ani u denw jɛne
- Muso joyɔɔ

- Koperatifu ni jamana baaraw ke yorow ka bolodijogoma ecoli panabolila.
- Mogo o mogo sebolon don du dema denw ka jetaa la
- Npogotiginin fitininw ka jetaa nu lakanani na, no ye dutigiw ye, olu ka jekafu be ke sababu ye ka mogow ka donniya juman soru ani ka kewale caman Changer.

Jateminε kera ka fu ko denmisεinw ka hakew talen bala bεε yiriwa don dugukonw.

O mirinaw kera sababuye ka se ka denmisεnw ka hakew sinsin, o fana kere sabau ye ka koperatifu sigi dukukonw. Jamana banumake ka bolofε ani GRADEMU NI KABUWOLO SENIWE ANI SOLI-AM obεε la jεlen KiRA ka dema.

sigida sigicogo yiriwali ma dugu suguya minnu kofolen don U bora yiriwali hake nafama na ka taa fanga la min b'a to u be yeelen bo jogon fe ni sosiyete siwili jekuluw ye minnu kerenkerennen don denmisεnw ka josariyaw la u ka sigidaw la. O fεεε in y'a to koperatifu y'u ka sigida fanga sigi senkan mikro, mezo ani makoro siratige la ni mogow ka lapiniw ye minnu segesegera, jεjogonya kabakoma siratige la ni jamana ka ONGw ye minnu be baara ke o fεεε in na, n'olu ye GRADEM, KABUWOLO, SENIWE ani SOLI.-AM ye, min nogoyara ni KiRA ka fεεε ni wariko demeni.

Gafe dafalaw

minnu be yen

A- Baara ke minaw mara jɛnabɔli

1. Tɔn ka sariya gafe

Bolongobolongo Senekelaw ka sigida tɔn jɔgɔmani
(SCOOPS-TIESIRI DE) Bamako, Mali.

Jɛbila

OHADA ka sariya gafe min beɛ tɔn sigi sekan min kɛra desanburukalo tile 15 san 2010 Lomɛ ni ka dɔn bala mekalɔ tile 15 san 2013 jamanaw fe anw ye bolonɔbila ke an kan miriw na ka sɔrɔw faralen jɔkokan min tɔgɔ ye SCCOP CIƐSIRI Bolongobolongo Senekelaw fe.

Josen fɔlɔ I : sigili sekan

Josen fɔlɔ; Tɔgɔ kuntilena yɔrɔ ani kuntala

Sariyasen 1 : tɔn dɔ sigikila sekan ka keɲɛ ni OHADA ka sariyasen ye.

Sariyasen 2nan : A be tɔn nɔgɔma tɔgɔ ta.

Sariyasen 3nan : tɔn tɔgɔ "BOLONGOBOLOGO" senekelaw ka tɔn, A surunyalen "SCOOPS" SCAK'

Sariyasen 4nan: A sigiyɔrɔ ye Bolongobologo dugu la Tenindougou marabolo Dioila kafɔ , Koulikoro marala.

Sariyasen 5nan: tɔn si hake ye san bikɔnɔtɔn ni kɔnɔtɔn ye (99) ka ta a tɔgɔ seɓelen ma gafe ba kɔnɔ. Fɔ na dabilala wakatimina.

Sariyasen 6 nan: Senekelaw ka tɔn kuntilena ye:

- Ka galabu dɔn sigidala musomaniw ka kalankɔla ani u toli dugukɔnɔ Ka tɔndenw ka seko sabati seneko feerew kan, kɔnɔw ladonni, bagan misenninw, suguya nakɔko ani jago misenninw walima baara werew minnu be nafa lase u ma.
- Ka jekulu mɔgɔw ka taabolo jɛlema sene feerew kan, kamamafenw labara cogo, bagamisenw mara cogo, nakɔ baaraw ani jago miseniw ani nafan sɔrɔ baara werew.
- Ka tɔn denw demɛ ni senekeminaw sɔrɔlila.
- Ka se ka bagaji, nɔgɔw sɔrɔli nɔgɔya senekelaw ye
- Ka sɔrɔ yiriwali yakubaya ani ka juru dow tɔn denw na.
- Ka an ka senefenw do bala
- Ka tɔn denw ka sɔrɔw yakubaya.
- Ka denmisenw ka hakew yakubaya kerɛnkerɛnnyala musomaniw.
- Ka denmisenw ka tunkana taa jona jɔgiri kerɛnkerɛnnyala minnuw sisan ma se san tani duruma (15).
- Ka tɔn hakilina yakubaya tɔn denw ni jɔgɔnce
- Ka tɔn denw ka kalan ni ka u ladamu.
- Ka nɔgɔn demɛ, beɛ ni kumarɔgɔya sinsin tɔndenw ni nɔgɔ ce
- Ka jɛrɔgɔya dɔn u ni tɔn werew ni nɔgɔ ce jamana kɔnɔ ani jamana kɔkan.
- Ka musɔ jɔyɔrɔ sinsin,
- Ka fɔkɔrɔgɔya silasa an ka ladala siraw fe

Ka jɛsi ni kuntilena ma, tɔn nɔgɔnmani be se ka bolomayeɓemani ke ni mɔgɔw werew ye min te tɔn den ye ka hakilitɔ u ka kuntilena na.

Walasa o ka ke, tɔn nɔgɔnmani ka kan baaraw minnuw lawaleya:

- Senefenw yakubali labecogo
- Nɔgɔnw sɔrɔ cogo.
- Senefenw jagoli cogo
- Demɛ donni tɔn denw ma ni kalan bolodalew ye ani u kalani.

Josen 2 nan : tɔn hakilina taabagaw, cɛben baaraw ani taabolow

Sariyasan 7nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka tɔn hakilina taabagaw tɔgɔw filɛ ni ye :

Tɔgɔ ni jamu	Sigiyɔrɔ	jamanadenya	Baara	Suguya	Si	Kanlan hake	Nɛge jurusira	bɔlonɔn

Sariyasan 8nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw tɔn denw cɛbɛlen dow hakilina kelen na :

- Baara
- Kuntilena kelen
- Baarakɛtaw
- sariya taabolo kelen
- Dow wɛrɛw (w) minnu ka kan ka ɲɛfɔ

Sariyasan 9nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw tɔn sinsinlen dow, labɛlen dow ani a baaralen dow ni jɛn tɔn ba ka taabolow ye ni oluw ye :

- Dɔnni dalɛlen dɔn bɛɛ ye
- Bɛɛjɛ fanga labaaralen dow tɔn denw bɛ fɛ.
- Tɔn denw bɛɛ sendonni nafan sɔrɔ siraw la
- Yɛrɛta ani yɛrɛmahɔrɔyali
- Ladamu, kalan ani kunanfɔni
- Jɛkabaara tɔn ni ɲɔgɔn cɛ munnuw bɛ taabolo kelena.
- Ki kan di sigida baara la na ma kɛ ni jagoyali ye

ɲanamawɔlɔɔmani ka da cɛya ni musɔya, jamanadenya siya, jɛkulu wɛrɛw diinɛn walama politikitɔn o kɔn ne dow.

Jɔkolo II : mɔgɔ sugu jumɛn bɛ kɛ tɔn den ye

josen fɔlɔ : dɔnni, bɔli ani geni tɛmɛsiraw

Sariya sen 10nan : be se ka kɛ BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka tɔn den ye mɔgɔ min ka kɛnɛ a farisogo na hakilila min sigilen bɛ Mali jamana kɔnɔ, ni i hakilina ni tɔn ta ye kelen ye i i tɛ sariya ka bolo kan.

Donni sɛben bɛ di tɔn ɲɛnabɔli jɛkulu baara jɛkulu ɲɛma ma ka don ni bolonɔkɛ a la.

Donni bɛ yamariya ni tɔn ɲɛnabɔli jɛkulu ye ka sɔrɔ ka jira tɔn sigiba nata kɛnɛkan.

Donni jabi bɛ di a tigi ma tile 15 tɔn sigi ba ka ɲɔgɔye kɔfɛ.

Ni ban kɛra a ma a tigi ka wari bɛ segi a ma tilen 15 wɛrɛ kɔfɛ.

Sariyasan 11nan : mɔgɔ bɛ bɔ tɔn na ni i yɛrɛ ye, ni i gena, ni i sara walima ni i ye tɔn hakilina sɔsɔ.

Sariyasan 12nan : gafɛ ba bɛɛ tɔn sigiyɔrɔla tumabɛ tɔn denw tɔgɔ, bɛ a kɔnɔ : (tɔgɔ, jamu, sigiyɔrɔ, baara, cɛ, muso, jamanakɔnɔdenya, kalan hake ani nɛgɛjurusira). A bɛ lafa ni tɔn den kura nali ye ani san o san.

josen filana: tɔn denw ka hakew ni kɛtaw

Sariyasan 13nan: tɔn denw ka hakew ye:

- Ka u nidow kalata ni a jaabiw baaraw la
- Ka sugamtili kɛ walima sɔn sugantili ma tɔn ɲɛnabɔli jɛkulu la
- Bɛɛ dama kakan tɔn sɔrɔw la.
- Ka sɔn hakilikuraw ma ka kɛɲɛ ni sɔrɔw ye tɔn kɔnɔ ;
- sɔrɔ tilatilali damakɛɲɛlen.
- Kɔkɛli gafew jatɛminɛlila yani tɔn sigi ba cɛ l na fɔ tɔn sigi bɛnkanw na tɔw;
- Ki kunafoni tɔn baara cogoyaw kan.
- Sariyasan 14nan: tɔndenw ka kɛtaw:
- Ka i sen don tɔn ka kuntilenanw lawaleyali n'a sinsini

- Ka dɛmɛ ni baaraw laidu talenw bɛ dafa,
- Ka tɔn baaraw bɛɛ kɛ kan kɛɛ ni tɔn sigi ba bɛnkanw ni sariyaw ye.
- Ki sen don tɔn sigi baw la ani tɔn jɛnaboli jɛkuluw la ni sen b' u la.
- Ki kunafoni ani ki kalan tɔn kɔnɔna fɛnw bɛ kan
- Ka tɔn ka sɔrɔw lakana;
- Ka fɛ puma lase tɔn ma tumabɛ ka kɛnɛ ni a mako ye;
- I ka na I yɛrɛ ka baarakɛtaw sang ni tɔn ka baaraw ye
- Ki kɛɛ ni OHADA ka sariyɛ gafɛwu ye minnuw jɛsilen do tɔn jɛkuluw ma. I na fo tɔn ka bɛnkan sɛbɛnw
- Sariyasan 15nan: BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka tɔn SCOOPS TIESIRI bɛ se ka baara kɛ n'a ka kuntilena ye ni mɔgɔ wɛrɛ ye min tɛ tɔn den ye.cogowɛrɛ la o baara nunu bɛ kɛmɛkɛmɛ sara la munga ta baara nunu na.
- Baara kɛ taw tɔnɔnw sɔrɔli ni mɔgɔ wɛrɛw ye minnuw tɛ tɔn na, tɛ se ka fara tɔn ka wari bakuruw kan; a bɛ bila kɛrɛfɛ.

Ni tɔnden dɔn fatura ka juruto a la, o tɛ sara.

Ni a somɔgɔ do bafɛ ka bila a nɔna (den, balimakɛ balimamusu...) na tigi sɔna tɔn sariyaw .

Hɛra fara hɛra tana kan bolomafara bɛ di I ma.

Jɔkolo III: tɔn labɛni ni a labaara cogo filɛ ni ye

Sariyasan 16nan :1 BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkelaw ka tɔn SCOOPS TIESIRI baara bolofaraw ye :

- Jɛkuluba,
- jɛnaboli jɛkulu,
- kɔlɔsili jɛkulu.

Jɔsen fɔlɔ I : jɛkuluba

Sigida 17nan : tɔn den bɛɛ bɛ jɛkulu ba kɔnɔ alɛn kɛlɛn ye sariya taaba ye tɔnkɔnɔ

Tɔn den kɛlɛn o kɛlɛn hakilina kɛlɛn hali ni i ka niyɔrɔ bɔta cayala.

I yɛrɛ de kɛrɛnkɛrɛnɛnɛn dow ka ye jɔgɔye ba kɛnɛ kan.

O kɔfɛ, balina ko ye tɔnden min sɔrɔ a bɛ se ka kalata kɛ ni yamaruya sɛbɛn ye walima maka ci don dɔ da.

Tɔn kɛlɛn kɛlɛn bɛ ka kan ni fanga ta kɔ kɛlɛn o fanga tali bɛ bɛn jɔgɔnye ba kɛlɛn ma.

Ka kɛɛ ni tɔn ka kuntilena kɛrɛnkɛrɛnɛnɛn ye jɔgɔnye baw bɛ se ka kɛ bolodalew ye walima balalɛnw

Sariyasan 18nan: jɔgɔnye ba bolodalɛn ye san o san ye min kɔnɔ baarakɛta bolodalɛn ye:

- Ka jɛfolikɛ san tɛmɛlɛn musakaw kan
- ka yamaruya di jɛnaboli jɛkulu ma walasa u ka baarakɛ
- ka kɛɛ ni tɔndenw ka bɛnkanw ye.
- Ku sedon jɛnaboli ni kɔlɔsili jɛkulu mɔgɔw tali n'u falɛni na.
- Ka sɔn bɛnkanw ma minnuw tɛmɛ nɛ tɔn ni jɛnaboli jɛkuluw mɔgɔ cɛ walima tɔn den wɛrɛ.
- Tumabɛ ka hakili jigi kɛ tɔn kɔnɔ walasa tɔn sariyaw kan na yɛlɛma.

Sariyasan 19nan: jɔgɔnye ba bolodalɛn bɛ jɛfɔ tile 15 ka kɔn a don jɛ jɛnaboli jɛkulu jɛmɔgɔ fɛ. ni balina ko ya sɔrɔ, jɛnaboli jɛkulu mɔgɔ wɛrɛ, fanga ka cidɛn walima tɔn denw tilali sigiyɔrɔ ma naani.

Jɔgɔnye ba bɛ kɛ kalo wɔrɔɔ ka kɔn musakaw jate bɔli ma

Sariyasan 20 nan : bɛnkanw bɛ taa jaman fanba fɛ

Ni jama hake m'a bɔ, jɔgɔnye kura bɛ boloda sijɛ fila na ka sɔrɔ ka bɛnkanw ta

Sariyasan 21 nan : jɔgɔn ye ba balalɛn ye tɔn ka sariyaw talɛnw yamaruyalɛn ye

- Sariyaw yɛlɛmali
- Ka tɔn sijiyɔrɔ falɛn
- Farankan walima farali ka bɔn tɔn do la
- Ka tɔn ci pɔ.

josen II: j̄enaboli j̄ekulu

Sariyasen 22nan : 1 alen ye t̄on fangan bolofara ye min be a ka sebew k̄onw ni k̄onw werew j̄enabo.

M̄oḡo saba be a k̄on̄o: j̄em̄oḡo, sebenikela ani wari marala

N'ga ni t̄onden sera m̄oḡo 100 ma a be b̄o saba la ka ta durula: j̄em̄oḡo, j̄em̄oḡo dakan, sebenikela warimarala, kunafonidila ni kolabena

Sariyasen 23nan : 1 j̄enaboli j̄ekulu m̄oḡo f̄ol̄ow bugunatigeli (aw ye seben j̄e farankan naani na laj̄e).

Sariyasen 24nan : t̄on denw ni j̄oḡon ce J̄er̄oḡonya la, j̄enaboli j̄ekulu be se ka walew taa BOLONGOBOLOGO senekelaw ka SCOOPS TIESIRI nafa kama

N̄enaboli j̄ekulu j̄em̄oḡo be j̄em̄oḡoya j̄oȳor̄o fa ni j̄enaboli j̄ekulu ka yamaruya ye.

Sariyasen 25nan : A be se ka yamarudi a ka saarakela d̄on ma ka k̄er̄e ni baara k̄erenk̄erennen d̄ow ye waati dantigelen k̄on̄o BOLONGOBOLOGO senekelaw ka t̄on SCOOPS TIESIRI.

Sariyasen 26 nan : j̄enaboli j̄ekulu ka baara ketaw ye :

- Ka walew sigi sekan t̄on ka nafa b̄ee min na
- Ka j̄em̄oḡoya walew b̄ee ke t̄on k̄untilenaw nafa kama ;
- Ka t̄on sigiȳor̄o faleni j̄ef̄o j̄oḡonye ba balalen d̄o senfe
- Ka segiki t̄on denw ka nafa s̄or̄ali kan ka k̄er̄e ni t̄on k̄untilena ye ka s̄or̄o fusamatiya t̄e.
- j̄oḡonye baw labeni ni u bolodali
- Ka san temelen baaraw j̄ef̄o san j̄oḡonye ba senfe
- Ka hakilina o hakilina di t̄on̄o s̄or̄olenw ni t̄on̄o j̄elenw tilatilali kan, minnu be se ka ke niȳor̄ojateb̄ow ye;
- Ka dem̄e di m̄oḡo ma minnu yamaruyalen don ka jat̄ew seges̄ege ani fana t̄on j̄ekulu sugandilen t̄ow ka m̄oḡo d̄ow.
- Ka lapiniw talenw be waleya walasa ka t̄on fīenw latilen j̄oḡoyeba ni seges̄egeli k̄of̄e.

Sariyasen 27nan : j̄em̄oḡoj̄ekulu j̄em̄oḡoba ka baaraw ketaw fileni ye :

- A be kolabena j̄em̄oḡow ka j̄oḡoye j̄emine ani jaman kulu ka j̄oḡoye ba. Ni balina ko ya s̄or̄o a be se ka nolabila a ka baara la ni j̄eneboli j̄ekulu k'a m̄oḡo d̄o ye;
- A b'a janto walasa j̄eneboli j̄ekulu ka se ka a ke baara n'a j̄oȳor̄o b̄ee fa.
- A be se ka seges̄egeliw ke minnuw nafa kab̄on san waati b̄ee la.
- A be se gaf̄ew b̄ee la s̄or̄o waati o waati a ka cidenya baara lawaleyali la minnu nafa ka bow.
- A be a bolon̄o bila t̄on j̄ekulu ka gaf̄ew la.

Sariyasen 28nan : j̄em̄oḡo ani j̄eneboli j̄ekulu de ye t̄on j̄emine бага ye t̄on denw fe, i na f̄o sariya s̄os̄o walenw t̄on ka benkaw na ani fili mis̄eninw u ka baara k̄on̄o.

Sariyasen 29nan : t̄on j̄em̄oḡo nin kolaben j̄ekulu t̄ow be se ka falen t̄on denw ka kalata sen fe waati mina t̄on ka sariya gaf̄ew be yelem̄a. O k̄of̄e j̄em̄oḡo ani t̄on j̄eneboli j̄ekulu be se ka falen fanga fe (juji) mi be u ka sigidala ni t̄on denw k'a yamaruya ye.

Sariyasen 30nan: ko j̄eneboli j̄ekulu m̄oḡow be se ka baara bila, n'ga u ka baara bla be se ka taa ba la kalo saaba k̄of̄e nin seben gafe cira t̄on j̄em̄oḡo ma walima t̄on den j̄ekulu ma.nin t̄on den j̄ekulu ma se ka sigi ke k'u falen j̄eneboli j̄ekulu m̄oḡow minnu b̄ee fanga la be se ka j̄em̄oḡo d̄o sugadi t̄on denw n'a f̄ol̄o yani sigiba w̄ere ce. Ni j̄em̄oḡo ani j̄eboli j̄ekulu ka baara bila ye walasa ka fīje don t̄on na, bolongobolongo senekelaw SCOOPS ka t̄on tiesiri be se ka lapini ke fanga m̄oḡow ka jagili boloda walasa geleya ka b̄o u kan.

Sariyasen 31nan j̄eneboli j̄ekulu be sugandi t̄on denw fe san duru baara kama. Nin fanga be se ka lakuruya cij̄e kelen d̄or̄on.

Ko j̄eneb̄o j̄ekulu be j̄em̄oḡo sugandi u cem̄a.

Ko j̄eneb̄o j̄ekulu m̄oḡow ma kan d̄ese u k'a baaraw la.

Sariyasen 32 nan : ko j̄eneboli j̄ekulu be be j̄oḡon laj̄e sij̄e naani (04) san k̄on̄o A be suda tile tani duuru (15) yani a d̄on ce.

Sigida 33nan : jɛmɔgɔ ni jɛnɛbɔli jɛkulu k'a baara sara tɛ ola.

O kɔfɛ u ye musaka minnu kɛ u ka baara kɔnɔ nala a be lasegin u ma ka kɛrɛni tɔn jɛkuluba ka bɛnkaw ye.

U bɛ se ka nafan sɔrɔ musakaw kan minnu bɛ kɛ ka bɛ ni sariya labɛnew ye.

Jɔsen III: Kɔɔsili jɛkulu

Sariya sen 34nan : Kɔɔsilijɛkulu in ye mɔgɔ saaba (03) ye minnu ye :

-jɛmɔgɔ

- tɔnden

-tɔnden

Sariyasen 35nan: Kɔɔsilijɛkulu fɔɔ kɔnɔmɔgɔw ka bugunɛtikɛ (aw ye taa sɛbɛn jɛ duuruna lajɛ).

Sariyasen 36nan: BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka SCOOPS TIESIRI kɔɔsili jɛkulu ye sɛgɛsɛgɛli kɛla ye a ka tɔn kɔnɔ . a ka kɛta ye kɔɔsiliye waati bɛ BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka SCOOPS TIESIRI jɛmɔgɔw ka baaraw la,o siratigɛla, a be se ka tɔn gafew bɛ la sɔrɔ ani ka jɔgɔnye boloda ni jɛnɛbɔli ani tɔn denw bɛ minnu bɛ se k'a baara nɔgɔya a ye .

Sariyasen 37nan : Kɔɔsili jɛkulu ka fanga ye san duuru ye (05) , a bɛ se ka la kura ya *signe* kelen (1).

Sariyasen 38nan : Ninnu tɛ se ka kɛ Kɔɔsilijɛkulu kɔnɔmɔgɔw ye :

- Jɛnɛbɔli jɛkulu mɔgɔ ani minnu bɛ tali k' u la;

- Mɔgɔ minnu bɛ sara BOLONGOBOLOGO SCOOPS TIESIRI sɛnɛkelaw ka tɔn fɛ walima minnu bɛ jɛkulu wɛrɛw la.

- Sariyasen 39nan : tɔn sigi ba ka lajɛrɛbaw,jɛnɛbɔli jɛkulu ani kɔɔsili jɛkulu ka bɛnkanw ladɔn ne don gafew sɛbɛnenw fɛ tɔn ka sigiyɔrɔla.

Jɔkolo IIJ: Nafolo ni Jate Jɛnɛbɔli

Jɔsen I: sɔrɔ

Sariyasen 40nan : BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkelaw ka SCOOPS TIESIRI sɔrɔ bolodalen bɛ cogo mina :

- Jɛiyɔrɔba ;
- Dɛmɛnɔw ;
- Bolomafara ;
- Nafolo minnu dabɔra u ka baara yiriwali kama;
- jurudon nafolo;
- Ani wari sɔrɔlenw minnu bɛ bɔ bilata kama.

Sariyasen 41nan : SCOOPS ka nafolo bɛ bila wari mara sola la walima baarada minnu sigilen don wari mara kama. Wari bɔ baaraw bɛ kɛ ni ko jɛnɛbɔli jɛkulu ka jɛmɔgɔ ani wari marala ka bolo nɔ ye.

Jɔsen II: jɛiyɔrɔ ba ani jɛiyɔrɔ

Sariyasen 42nan : SCOOPS ka jɛiyɔrɔba ye wa kɛmɛye (100000) mɔgɔ kelen kelen jɛiyɔrɔ ye wa fila (2000).

Sariyasen 43nan: mɔgɔ kelen ka jɛiyɔrɔ ye wa fila ye (2000) a be lasengin ni tɔnɔ ye tɔn denw fɛ. ateden nafa tɔgɔlama bɛ sigi senkan CFA wari ba naani (4000) ye.wajibi don tɔn denw bɛ k'a jɛiyɔrɔ di jɛiyɔrɔ sigili la senkan. Tɔn den si te se ka tɛmɛ kɛmɛ kɛmɛ sara la duru kan jɛ iyɔrɔ sarali la.

Jɛiyɔrɔbaw sarali tɔn kɔnɔ dan ye ni ye :

Dɔgɔmani : wa tan (10000)

Cayalen ba : million kelen wa kɛmɛ ani wa bi duuru(350000)

Sigida 44nan : Bolomafaraw bɛ se ka di warijɛ la, minɛw na. Bolomafara minɛw minnu bɛ di , olu bɛ jateminɛ a jɛdon jɛkulu fɛ walima dɔnnikɛlaw fɛ minnu sigilen don kiritigɛso min bɛ se ka baara kɛ. Jateminɛ musaka bɛ bɔ dɛmɛbagaw bolo.

Sariyasen 45nan : nin tɔn jɛkulu minka wari taa bolo tɔnba sigili waati la ulu bɛ se ka bɛnkata ka wari fara jɔgɔn kan san saaba kɔnɔ nana walasa jɛiyɔrɔba ka sɔrɔ.

sariyasen 46nan:mɔgɔ minnu ye wari jɛ di o lu ka bugunatigɛ (aw ye sɛbɛn jɛ fɔɔ (I) lajɛ).

Sariyasen 47nan : mɔgɔ minnu ye ka bolomafara kɛra minɛw ye o lu ka bugunatigeli ani sɛgɛsɛgeli. (aye sɛbɛn nɛ II ni III lajɛ).

Sariyasen 48nan : bɛɛ keke kelen niyɔrɔbɔtaw sidon ne don, a te musalaka, a tɛ minɛ, a te tila mɔgɔ sifɛ. A te se ka mina foni bɛnkan taara nɔgɔnye ba kɛnɛ kan.

Sariyasen 49nan : niyɔrɔ wɛrɛ farali bɛ se ka kɛ tɔn sigi ba jama tilalen saaba fila na mana bɛn minnu kan walima nɛnɛbɔli jɛkulu ka fɛrɛ wɛrɛ di len kan.

Niyɔrɔ faran kan hake min bɛ kɛ ka nɛsin niyɔrɔ wɛrɛw ma, tɔnden kelen-kelen bɛɛ tɛ se ka tɛmɛ kɛmɛ kɛmɛ sara la duuru (05) kan.

Sariyasen 50nan: tɔn denw niyɔrɔ niyɔrɔ dogomani bɛɛ kan ka bɛn mɔgɔ hake tɔgɔ sɛbɛnen ma. Nka, a bɛ se ka caya nka a tɛ se ka tɛmɛ niyɔrɔ sɛbɛnen kan siɲɛ saba (03).

josen III: Jaabiw

Sariyasen 51nan: Jatebɔ baara bɛ daminɛ zawuyekalo tile fɔlɔ la ka taa bila desanburukalo tile 31na.

Sariyasen 52nan : tɔn ka jate bɔ baara bɛɛ san kelen mume jaabi bɛ yira.

Sariyasen 53nan: baara kelen bɛ kɔfɛ nɛnɛbɔli jɛkulu bɛ sɛgɛsɛgeli kɛ wali ma ka nɛfɔli kɛ sɔrɔ taaw ani binyɔrɔw kajira sɛgɛsɛgeli jɛkulu la tilen bi naani ka kɔn lajɛrɛ ba nɛ.

Sariyasen 54nan : Jate bɔ gafew ni gafe suguya wɛrɛ, nɛnɛbɔli ni jateminɛ kulu ka baara kelenw gafe bɛ jira tɔn denw na tɔn sigi yɔrɔ la tilen tan ni duuru ka kɔn tɔn sigi ba nɛ.

Sariyasen 55 : BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkelaw ka SCOOPS TIESIRI jaabiw bɛ nɔ bila ka kɛɲɛ ni sariya ni sariyasenw ye.

Tɛmɛnenw bɛna tila-tila nin cogo la:

- 25% bɛna bila marata bakuruba kan ;
- 20 % bɛna bila kalan, ladamu ani lafaamuyali kama ;
- 20% ye sariyasenw ka bolomafaraw ye ;
- 20% bɛna segin a ma;
- 15% bɛna kɛ tɔnɔ ye min bɛ se ka tila-tila ka bɛn ni niyɔrɔ bɔ ye.

Lajali bɛ di tɔndenw ma ka kɛɲɛ ni u ye jago minnu kɛ ni tɔn ye.

Sariya siratige a wajibiyalen don jatebɔw ka kɛ ka nɛsin kalan, ladamu ani lafaamuyali ma.

O kɔfɛ, nin jate bɔ wajibiyalen ma niyɔrɔ dantikelen bɔ, jate bɔ bɔtaw niyɔrɔ ti se ka dogoya kɛmɛ kɛmɛ sara ka jigin munga duguma.

Hake bɛɛ lajɛlen min bɛ bɔ sariya kɔnɔ (a bɛ se ka kɛ) nafolo maralenw na, o tɛ se ka tɛmɛ tɔnɔ sɔrɔlenw kɛmɛ kɛmɛ sara la muga (20%) kan.

Sariyasen 56nan : tɔn denw ka juruw ni u ka wari maralen bɛ se ka tɔnɔn ladon san kɔnɔ kɛmɛ kɛmɛ sarala (2 %)

Sariyasen 57nan : tɔn denw ka niyɔrɔ dilen san kɔnɔ kɛmɛ kɛmɛ sara la ma kan ka tɛmɛ duuru la ina fɔ wari mara so min bɛ farafina tilenbin yan fan jamana Cɛmance b'a fɔ cogoyamina(BCEAO).

Sariyasen 58nan: dɛmɛ nɛsinen don tɔn denw fɔlɔ ma ka tɛmɛ minnu tɛ tɔn na. N'ga ni tɛ tɔn den i kaa lapini bɛ se ka sabati ka kɛɲɛ ni mi bɛ bolola. N'ga kɛmɛ kɛmɛ sara la munga danfara bɛna kɛ tɔn den ani mɔgɔ mi tɛ tɔn den ye fereli sirafe.

Jɔkolo V: jɛnɔgɔnya baara, farajɔngɔn kan tɔnw

Sariyasen 59nan : Walasa k'a ka nafaw jira ani k'u lafasa, SCOOPS TIESIRI BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw bɛ se ka dow tɔnw kɔnɔ ka kɛɲɛ ni sariyaw ni sariyakolow ye minnu nɛfɔlen don OHADA ka sariyasen 133nan na ka se 166nan ma, min nɛsinnen bɛ tɔnw ka sariyaw ma.

nɔgɔnye baw sen fɛ bɛnka bɛ ta walasa tɔn ka dow tɔn wɛrɛ baw.

Sariyasen 60nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkelaw ka SCOOPS TIESIRI bɛ se ka fara jɛkafɔ tɔn fila walima caman kan minnu ka lapiniw ye kelen ye.

Sariyasen 61nan : BOLONGOBOLOGO ka SCOOPS TIESIRI Sɛnɛkelaw bɛ se ka dow jɛkulubaw ka tɔn kɔnɔ na ya sɔrɔ setaye ka yɛrɛ yɛrɛ kalan walima ka dow farajɔngɔn kan tɔn dɔ la.

Sariyasen 62nan : BOLONGOBOLOGO ka SCOOPS TIESIRI Sɛnɛkelaw bɛ se ka don jɛkulu dɔ kɔnɔ ni a tɛ se ka jɛkulu dɔ sigi walima ka don jɛkulu dɔ kɔnɔ.

Sariyasan 63nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI bɛ se ka don tɔn jɛjulu wɛrɛw la ni laɲiniw ye k'ɔ ka tɔndenw ka baara nɔɔɔya walima k'ɔ yiriwa, ani ka jɛ-ka-baara sariyakolow yiriwa.

Jɔkolo VI: yɛlɛmali, farakan ani tilali

Sariyasan 64nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI bɛ se ka yɛlɛma ka kɛ tɔn jɛkulu ba ye ni ɲɛbɔli jɛkulu ka lajɛ ye.

Sariya sen 65nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI bɛ se ka fara tɔn wɛrɛ kan ani minnu ka laɲini ye kelen.

Sariyasan 66nan : fara ɲɔɔnkan bɛ kɛ ka sɔɔɔ nin tɔn wɛrɛ ka bolomafara wɛrɛ tɛ.

Sigida 67nan: O farali bɛ kɛ k'a sɔɔɔ dɛmɛ wɛrɛ ma kɛ ni tɔn jɛkulu faralen ta tɛ.

Jɔkolo VII: tɔn cili, fereli

Jɔsen fɔlɔ : tɔn jɛkulu cili

Sariyasan 68nan : BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkɛlaw ka tɔn TIESIRI SCOOPS bɛ ban :

- Nin tɔn sisan dafala ;
- na kuntilenna dafala walima na yɛlɛmana
- Ni jɛɲɔɔɔya bɛnkansɛbɛn bɔrɔtɔla ;
- Nin tɔn denw ka bɛnkaw ye , ka kɛɲɛ ni sariyaw taalen bayɛlɛmali kan;
- Ka kɛɲɛ ni bɔrɔtɔlikarabalen ye kiritigɛso fɛ tɔn denkelen walima caman ka laɲiniw ye;
- Ka ɲɛni ni kiritigɛ sɛbɛn ye mi bɛ BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI ka tɔn fereli yaramaruya.
- Sariyasan 69nan : Kiiritigɛso min bɛ se ka baara kɛ, o bɛ se fana, ni a cilen don ka bɔ mara ɲɛmɔɔso la min bɛ ɲɛnabɔ walima mɔɔɔ o mɔɔɔ b'a fɛ, ka tɔn ci nin ko ninnu dɔ la kelen kelen na :
  - nin tɔn ma a ka baara daminɛ san fila kɔnɔ a ka wolosɛbɛn sɔɔɔ len kɔfɛ ;
  - A ma a ka sariya baara kɛ kabini san fila tugu-tugu len ɲɔɔn na;
  - A ma OHADA ka sariyaw labato minnu ɲɛsinɛn bɛ tɔn ka tabolo kan san fila kɔnɔ ka tugu ɲɔɔn na ;
  - A ye san kelen kɛ a m'a ka baara bolodalɛn sɛgɛsɛgɛli gafew ci fanga sow ma walima baara daw la o mi ka kan kɛ san o san.
- A bɛ kalo saaba bɔ ko ɲɛnɛbɔ ni kɔlɔsili jɛkulu ta bolo ;

- Ni tɔn ɲɛnɛbɔlɛn tɛ walima ni a tɛ wari la baara ka kɛɲɛ nin taabolow ye.

Jɔsen II: tɔn fereli

Sariyasan 70nan : tɔn denw bɛ se bɛn ko la tɔn fereli kan.

tɔn denw bɛ se k'a bɛn ko la tɔn fereli kan ni tɔn ko ɲɛnɛbɔlaw dafara ka fara tɔn jɛkulu mɔɔɔ faban kan.

Tɔn ferebagaw sugandi len don tɔn sigi bara len dɔ fɛ o bɛ kɛ ni wɛlɛn wɛlɛn ma da ye. A bɛ se ka kɛ o mɔɔɔw ye:

- Yamaruyali sɛbɛn bɛ minnu bolo ka fere kɛ jamana kɔnɔ;
- tɔn denw minnu bɛ tɔn ba jɛkulu kɔnɔ ;
- Tɔn denw ka mɔɔɔ kɔrɔw tɔn kɔnɔ.

Fere kɛlaw ka saara ma kan tɛmɛ kɛmɛ duuru kan kalo wɔɔɔ

Ferekɛlaw ka baara kɛ ta ye :

- Ka tɔn ka nafolo jatemin ;
- Ka tɔn ka nafolo juru donɛn jate bɛ ;
- Ka sɔngɔw laɲini fɛnw feereli kama ani ka sannikɛlaw minnu bɛ se ka kɛ fɔlɔ ye, olu ka ɲɛtaa siratigɛ sigi sen kan ;
- Ka ta ɲɛ ni sannifeerew ye sɔngɔ ni sannikɛlaw ka laɲiniw mi yamaruyala tɔn sigiba fɛ ;
- labɛn ka ɲɛsin jurudonnaw ka wari sarali ma ;
- ka dogokun baarakɛlɛnw gafew ci ɲɛnɛbɔli jɛkulu ma ;
- ka tɔn cili baarakɛlɛnw gafe laban sɛbɛn;

Sariyasan 71nan : tɔn cili sɔrɔ bɛ tila tila nin cogo la :

- kɛmɛ kɛmɛ sara la bi naani (40%) ye tɔnba ta ye;
- kɛmɛ kɛmɛ sara la bi naani (40 %) ye jɛkulu faralen jɔgɔn kan ta ye;
- kɛmɛ kɛmɛ sara la tan ni duuru (15%) ye jɛkulu ta ye;
- kɛmɛ kɛmɛ sara la duuru (5%) ye jɛkulu ta ye.

Ni tɔn wɛrɛ bɛ yen mina kuntilena ye kelen ye kɛmɛ kɛmɛ sara a le ta ye tan ye (10 %).

Sariyasan 72nan : fɔjɔgɔkɔ minnu bɛ se ka kɛ tɔndenw ni jɔgɔn cɛ tɔn cili ko kan, olu bɛ jɛnabɔ kumaɔjɔgɔya la tɔn sigiw senfɛ.

Sariyasan 73 nan : tɔn ka dow jɛkulu ba ka kulu kɔnɔ, o yɛlɛma , farajɔgɔn kan, farali, dabilali ni cili be olu hakilina bɛ ta tɔn sigi ba kɔnɔ ni jama fanba ka kalata ye

Jɔkolo VIII : sariya jɔsen camaw, camacɛw ni laban

Sariyasan 74nan : fɔjɔgɔnko minnu bɛ dow BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI tɔn denw ni jɔgɔn cɛ ani mɔgɔ wɛrɛ ni fɛɛrɛ ma sɔrɔ o la ka kɛjɛ n’u ka sariyaw ye a be bila kiri bulon jalatigɛlaw ka bolo kan,

Walima cakɛdaw minnu jɛsinen bɛ tɔn ka fɔjɔgɔnko jɛnɛbɔli ma.

Sariyasan 75nan : Waleya minnu bɛ kɛ tɔn ka dɔnniya jinini kama o musaka bɔli ye SCOOPS TIESIRI des sɛnɛkɛlaw de BOLONGOBOLOGO ka baara ye tɔn denw ka yamaruya dilen tɔn sigi ba kɔfɛ.

Sariyasan 76nan : ka jɛsin OHADA ka sariyaw minnu jɛsin en bɛ tɔnw kan jɛnɛbɔli jɛkulu jɛmɔgɔ walima mɔgɔ o mɔgɔ yamaruyalen don ka jɛ, o bɛ se ka taa jɛ ni bɔli kɛcogo ye kalo kelen (01) kɔnɔ.

Sariyasan 77na: Fɛn minnu ma fɔ nin sariya gafe kɔnɔ, olu bɛɛ bɛna kɛ sariyaw wɛrɛ talenw jɔgɔnye ba senfɛ.

Sariyasan 78nan : Nin sariyaw ni te se ka yɛlɛma fo lajɛrɛ ba balalen dɔw senfɛ.

Sariyasan 79nan : farakan bɛ se ka kɛ ni sariya yɛlɛma nunnu na walima lapini wɛrɛ fɛ mi bɛ talikɛ sariya kuraw sɛbɛni na.

Jɛfɔli farankanw

farankan fɔlo: jɔjɔrɔ Wari saralen gafe

N°	tɔgɔw	Wari bolomafara			
		jɔjɔrɔ saralaw ka jɔjɔrɔ		jɔjɔrɔ sɔrɔlenw	
		hake	mumɛ	Mumɛ sarali	Tɔw sarata
1.		0	0	0	0
2.		0	0	0	0
3.		0	0	0	0
...					0
mumɛ					0

farankan filana : jɔjɔrɔ sarali ni minɛw ye

N°	tɔgɔw	Bolomafara min bɛ kɛ ni minɛw ye			
		jɔjɔrɔ saralen		jɔjɔrɔ sɔrɔlen	
		hake	mumɛ	Mumɛ min sɔrɔla	Tɔw sarata
1					
2					
mumɛ					

Farankan saabana : jɔjɔrɔ sara gafe minnu bɛ masima minɛ dilanenw fɛ

N°	tɔgɔw	Bolomafara min bɛ kɛ ni masima minɛw dilanenw ye			
		jɔjɔrɔ saralen		jɔjɔrɔ sɔrɔlen	
		mumɛ	Mumɛ min	Tɔw sarata	

			sarɔla		
1					
2					
mumɛ					

Farankan nanina : Nɛnɛbɔli jekulu kɔnɔmɔɔw tɔɔw :

Tɔɔ ni jamu	Baara	A wolodon	sigiyɔɔ
	ɲɛmɔɔ		
	ɲɛmɔɔ danga		
	Sɛbɛni kɛla		
	Kunnafonni dila		
	Wari marala		

farankan duuru na: Kɔlɔsilijɛkulu kɔnɔmɔɔw tɔɔw

Tɔɔ ni jamu	Baara	A wolodon	sigiyɔɔ
	ɲɛmɔɔ		
	Tɔn den		
	Tɔn den		

A kalanna ka sɔn a ma sariyasunba ka lajɛba la

A kɛra Bolongobologo la ... /.. /20...

Lajɛba don sɛbɛnin kɛla

Lajɛba ɲɛmɔɔ

Bolongobologo sɛnɛkɛlaw ka jekulu nɔɔɔyalɛn kɔnɔna sariya

ɲɛbilali

Ni kɔnɔna sariyaw Bolongobologo sɛnɛkɛlaw ka tɔn scoops ka sariyaw gɛlɛnw dafa

jokɔlɔ I: sigili sekan

Josen fɔlɔ; Tɔɔ kuntilena yɔɔɔ ani kuntala

Sariyasen 1 : tɔn dɔ sigikila sekan ka kɛɲɛ ni OHADA ka sariyasen ye.

Sariyasen 2nan : A bɛ tɔn nɔɔɔma tɔɔ ta .

Sariyasen 3nan : tɔn tɔɔɔ "BOLONGOBOLOGO" sɛnɛkɛlaw ka tɔn , A surunyalɛn "SCOOPS" SCAK'

Sariyasen 4nan : A sigiyɔɔ ye Bolongobologo dugu la Tenindougou marabolo Dioila kafɔ , Koulikoro marala.

Sariyasen 5nan : tɔn si hake ye san bikɔnɔtɔn ni kɔnɔtɔn ye (99) ka ta a tɔɔɔ sɛbɛlɛn ma gafɛ ba kɔnɔ. Fɔ na dabilala wakatimina.

Sariyasen 6 nan : Sɛnɛkɛlaw ka tɔn kuntilena ye :

- Ka jekulu mɔɔɔw ka taabolo ɲɛlɛma sɛnɛ fɛɛɛw kan, kamamafɛnw labara cogo, bagamisɛnw mara cogo, nakɔ baaraw ani jago misɛniw ani nafan sɔɔɔ baara wɛɛw.
- Ka tɔn denw dɛmɛ ni sɛnɛkɛminaw sɔɔɔlila.
- Ka se ka bagaji, nɔɔɔw sɔɔɔli nɔɔɔya sɛnɛkɛlaw ye
- Ka sɔɔɔ yiriwali yakubaya ani ka juru dow tɔn denw na.
- Ka an ka sɛnɛfɛnw do bala
- Ka tɔn denw ka sɔɔɔw yakubaya.
- Ka denmisɛnw ka hakew yakubaya kɛɛnɛkɛɛnɛnyala musomaniw.
- Ka denmisɛnw ka tunkana taa jona ɲɔgiri kɛɛnɛkɛɛnɛnyala minnuw sisan ma se san tani duruma (15).
- Ka tɔn hakilina yakubaya tɔn denw ni ɲɔɔɔnɛ
- Ka tɔn denw ka kalan ni ka u ladamu.
- Ka nɔɔɔn dɛmɛ, bɛɛ ni kumamɔɔɔya sinsin tɔndenw ni nɔɔɔ cɛ
- Ka jɛɲɔɔɔya dɔn u ni tɔn wɛɛw ni nɔɔɔ cɛ jamana kɔnɔ ani jamana kɔkan.
- Ka musɔ jɔyɔɔɔ sinsin,

- Ka fəkəɾɔɔya silasa an ka ladala siraw fə

Ka ɲəsi ni kuntilena ma, tən nɔɔɔnmani bə se ka bolomayɛsmani kə ni mɔɔɔw wɛrɛw ye min tɛ tən den ye ka hakilitɔ u ka kuntilena na.

Walasa o ka kə, tən nɔɔɔnmani ka kan baaraw minnuw lawaleya:

- Sɛnɛfɛnw yakubali labɛcogo
- Nɔɔɔnw sɔɔɔ cogo.
- Sɛnɛfɛnw jagoli cogo
- Dɛmɛ donni tən denw ma ni kalan bolodalew ye ani u kalani.

Josen 2 nan: tən hakilina taabagaw, cɛbɛn baaraw ani taabolow

Sariyasen 7nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw ka tən hakilina taabagaw tɔɔɔw filɛ ni ye :

Tɔɔɔ ni jamu	Sigiyɔɔɔ	jamanadenya	Baara	Suguya	Si	Kanlan hake	Nɛɛɛ jurusira	bɔlonɔn

Sariyasen 8nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw tən denw cɛbɛlen dow hakilina kelen na :

- Baara
- Kuntilena kelen
- Baarakɛtaw
- sariya taabolo kelen

dow wɛrɛw (w) minnu ka kan ka ɲɛfɔ

Sariyasen 9nan : BOLONGOBOLOGO sɛnɛkɛlaw tən sinsinlen dow, labɛlen dow ani a baaralen dow ni jɛn tən ba ka taabolow ye ni oluw ye :

- Donni dalɛlen don bɛɛ ye
- Bɛɛjɛ fanga labaaralen dow tən denw bɛ fɛ.
- Tən denw bɛɛ sendonni nafan sɔɔɔ siraw la
- Yɛrɛta ani yɛrɛmahɔɔɔyali
- Ladamu, kalan ani kunanfɔni

Jɛkabaara tən ni ɲɔɔɔn cɛ minnuw bɛ taabolo

Josen III: ɲangininw

Sariyasen 10nan : ɲangininw ye : kankaridali, gɛnni kunkuruni, gɛnni badabada k'a sɔɔɔ sariya taabolo ma tiɲɛ,

Sariyasen 11nan : tən mɔɔɔ o mɔɔɔ t'a ka layidu talenw labato ani/walima ɲɛnɛbɔli jɛkulu ni ɲɔɔɔnye tɔnba bɛnkaw boɲa bɛ se ka kankarida la se a yɛrɛ ma.

Sariyasen 12nan : kankaridali fila kɔfɛ , tən den o tən den t'a ka layidu tiimɛ walima min tɛ sariyaw bonyɛ, n'a ma a yɛrɛ bila ɲɔɔɔnye ba ani ɲɛnɛbɔli jɛkulu ka bɛnkanw kɔɔɔ a be se ka gɛn fo kalo saaba.

Sariyasen 13nan : tən bɛ se ka mɔɔɔw gɛn kunnafoni sɛbɛnnen dilɛn kɔfɛ ka ɲɛsin tən den ma :

- N'a tɛ wari la baara kɛ a yɛrɛ jɛɲɛ kama san fila ka tugu ɲɔɔɔn na ;
- N'a tɛ wari la baara kɛ a yɛrɛ jɛɲɛ kama kalo saba ka tugu-tugu ɲɔɔɔn na ;
- N'a ye kalo saba kɛ ka sɔɔɔ a ma na tɔnsigi yɔɔɔ la ni dalilu jɔnɲɔn t'a la, walima a b'a ka tən sinsin wari ci ;
- N' a tɛ ye, walima ni a banna ka a sen don jɛkulu ka baaraw la ka tɛmɛ siɲɛ saba kan.
- A tɛ bɛnkɛ sɛbɛn wajibiyalɛnw jate wa be tən ka ɲɛtaa tiɲɛ.

Sariyasen 14nan: gɛni kun bɛ fɔ tən ɲɛna tən jɛkulu fɛ.nin gɛnni kun bɛ sɛbɛn tilɛn tan(10) kɔnɔ na na .

Tən den gɛnnen, don mi a ye a ka gɛnni gafe sɔɔɔ a bolo kɔnɔ ka kalo fila la a bɛ se ka damakasilikɛ tən sigi ba kɔnɔ walima fanga tigiw fɛ walasa ka ka gɛnni bali.

Sariyasan 15nan : San min be tugu ton den ka tonden ya bani ma ton jekulu be niyoro lasegilike tonden ma walima a ciyentalaw.

N'i ye lahidou ta ton ye, k'a soro ton ka juru bila i be to ton kono fo a ka ka juru bee sara.

O ton denw b'a ka nogo deme lawaleya jekulu ye fo ka ka juru bee sara ka soro ka bo.

Sariyasan 16nan : ton jekulu be se ka baaraw ke ka kepe ninw ka kuntilenna ye ni mogo wera ye. O kofe ni baara te se ka teme keme keme sara la munga kan.

Ni baara keli ton soro len ni mogo wera fe te se ka doow jate ba la o be bila kerfe

Jakolo II: ton labeni ni a labaara cogo file ni ye

Sariyasan 17nan : 1 . BOLONGOBOLOGO Senekelaw ka ton SCOOPS TIESIRI baara bolofaraw ye :

- Jekuluba ,
- nenaboli jekulu,
- kolosili jekulu.

Josen folo I: jekuluba

Sariyasan 18nan : jekulu ba ye ton je-ka-baara nogyalen ka fanga korotalenba ye.

Sariyasan 19nan : alen labelen dow ni ton denw minnuw ye u ka niroro sara. Ton den kelenkelen bee be kalata ko kelen ke hali na ka niyoro ta saralen cayala.

Sariyasan 20nan : Ka sen donjekulu ba ka tonsigi la ye yere baara ye. Ni balinako ye ton denw minnuw soro, sariya bu yamaruya dow ka kalata u jona. Ka kepe ni ton ka kuntilena kerenkerenlen ye nogyonye baw be se ka ke bolodale ye walima balalen.

Sariyasan 21nan: nagon ye ba bolodalen ye san o san ye min kono baaraketa bolodalen ye:

- Ka nefolike san temelen musakaw kan
- ka yamaruya di nenaboli jekulu ma walasa u ka baarake
- ka kepe ni tondenw ka benkanw ye.
- Ku sedon nenaboli ni kolosili jekulu mogow tali n'u faleni na.
- Ka son benkanw ma minnuw teme na ton ni nenaboli jekuluw mogo ce walima ton den wera.
- Tumabe ka hakili jigi ke ton kono walasa ton sariyaw kana yelama.
- Sariyasan 22nan : nogyonye ba bolodalen be nefo tile 15 ka kon a don ne nenaboli jekulu nemogo fe. ni balina ko ya soro, nenaboli jekulu mogo wera, fanga ka ciden walima ton denw kilalen sigiyoro ma naani ye
- Nogyonye ba be ke kalo woro ka kon musakaw jate boli ma.
- Sariyasan 23nan : .benkanw be taa jaman fanba fe
- Ni jama hake m'a bo , nogyonye kura be boloda sipe filanala ka soro ka benkanw ta.

Sariyasan 24nan: nagon ye ba balalen ye ton ka sariyaw talenw yamaruyalen ye.

- Sariyaw yelamali
- Ka ton sijiyoro falen
- Farankan walima farali ka bon ton do la
- Ka ton ci po.

Sariyasan 25nan : nagon ye ba balalen sigili cogo ni tow be ye telen ye.

josen II: nenabolijekulu

Sariyasan 26nan : alen ye ton fangan bolofara ye min be a ka sebew konw ni konw werew nenabo.

Mogo saba be a kono : nemogo, sebenikela ani wari marala

N'ga ni tonden sera mogo 100 ma a be bo saba la ka ta durula: Nemogo, nemogo dakan, sebenikela warimarala, kunafonidila ni kolabena

Sariyasan 27nan : ton denw ni nagon ce Jernogyona la, nenaboli jekulu be se ka walew taa BOLONGOBOLOGO senekelaw ka SCOOPS TIESIRI nafa kama

Nenaboli jekulu nemogo be nemogoya jogyo fa ni nenaboli jekulu ka yamaruya ye.

Sariyasen 28nan : A be se ka yamarudi a ka saarakela don ma ka kepe ni baara kenenkenenen dow ye waati dantigelen kono BOLONGOBOLOGO senekelaw ka ton SCOOPS TIESIRI.

Sariyasen 29 nan : nenaboli jekulu ka baara ketaw ye :

- Ka walew sigi sekan ton ka nafaan bee minnuw na.
- Ka nemogoya walew bee ke ton kuntilenaw nafa kama ;
- Ka ton sigiyoro faleni nefo jogonye ba balalen do senfe
- Ka segiki ton denw ka nafa soroli kan ka kepe ni ton kuntilena ye ka soro fusamatiya te.
- Jogonye baw labeni ni u bolodali
- Ka san temelen baaraw nefo san jogonye ba senfe
- Ka hakilina o hakilina di tono sorolenw ni tono jelenw tilatilali kan, minnu be se ka ke niyorojatebow ye;
- Ka deme di mogo ma minnu yamaruyalen don ka jatew segesege ani fana ton jekulu sugandilen tow ka mogo dow ;:
- Ka lapiniw talenw be waleya walasa ka ton fiyenw latilen jogoyeba ni segesegeli kofe.

Sariyasen 30nan : nemogojekulu nemogoba ka baaraw ketaw fileni ye :

- A be kolabena nemogow ka jogoye nemine ani jaman kulu ka jogoye ba.
- A ba janto walasa nenaboli jekulu ka se ka baara na jogyo bee fa.
- A be se ka segesegeliw ke minnuw nafa kabon san waati bee la.
- A be se gafew bee la soro waati o waati a ka cidenya baara lawaleyali la minnu nafa ka bow.
- A be a bolono bila ton jekulu ka gafew la.

Sariyasen 31nan : nemogo ani nenaboli jekulu tow de ye ton nemine бага ye ton denw fe, i na fo sariya soro walenw ton ka benkaw na ani fili miseninw u ka baara kono.

Sariyasen 32nan : ton nemogo nin kolaben jekulu tow be se ka falen ton denw ka kalata sen fe waati mina ton ka sariya gafew be yelesa. O kofe nemogo ani ton nenaboli jekulu be se ka falen fanga fe mi be u ka sigidala ni ton denw ka yamaruya ye.

Sariyasen 33 nan: ko nenaboli jekulu mogow be se ka baara bila, nga u ka baara bla be se ka taa ba la kalo saaba kofe nin seben gafe cira ton nemogo ma walima ton den jekulu ma.nin ton den jekulu ma se ka sigi ke ku falen nenaboli jekulu mogow minnu bee fanga la be se ka nemogo do sugadi ton denw na folo yani sigiba were ce. Ni nemogo ani nenaboli jekulu ka baara bila ye walasa ka fiye don ton na, bolongobolongo senekelaw SCOOPS ka ton tiesiri be se ka lapini ke fanga mogow ka jagili boloda walasa geleya ka bo u kan.

Sariyasen 34nan : nenaboli jekulu be sugandi ton denw fe san duru baara kama. Nin fanga be se ka lakuruya siye kelen doron.

Ko nenabo jekulu be nemogo sugandi u cema.

Ko nenabo jekulu mogow ma kan dese u ka baaraw la.

Sariyasen 35 nan : ko nenaboli jekulu be jogon laje siye naani (04) san kono A be suda tile tani duuru (15) yani a don ce.

Sariyasen 36nan : nemogo ni nenaboli jekulu tow ka baara sara te ola.

O kofe u ye musaka minnu ke u ka baara kono na a be lasegin u ma ka keneni ton jekuluba ka benkaw ye.

U be se ka nafaan soro musakaw kan minnu be ke ka be ni sariya labenew ye.

Josen III: Kolosili jekulu

Sariya sen 37nan : Kolosilijekulu ye mogo saaba (03) ye minnu ye :

- nemogo
- ton den
- ton den.

Sariyasen 38 nan : BOLONGOBOLOGO senekelaw ka SCOOPS TIESIRI kolosili jekulu ye segesegeli kela ye a ka ton kono . a ka keta ye kolosiliye waati be BOLONGOBOLOGO

sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI jɛmɔgɔw ka baaraw la, o siratigɛla, a bɛ se ka tɔn gafew bɛ la sɔrɔ ani ka jɔgɔnye boloda ni jɛnɛbɔli ani tɔn denw bɛ minnu bɛ se k'a baara nɔgɔya a ye .
Sariyasen 39 nan : Kɔlɔsili jɛkulu ka fanga ye san duuru ye (05) , a bɛ se ka la kura ya sijnɛ kelen (1).

Sariyasen 40 nan : minnuw tɛ se ka kɛ Kɔlɔsilijɛkulu kɔnɔmɔgɔw ye :

- Jɛnɛbɔli jɛkulu mɔgɔ ani minnuw bɛ tali k' u la;

- Mɔgɔw minnuw bɛ sara BOLONGOBOLOGO SCOOPS TIESIRI sɛnɛkɛlaw ka tɔn fɛ walima minnu bɛ jɛkulu wɛrɛw la.

Jɔkɔlo

Jɔsen I : jiyɔrɔ ba ani jiyɔrɔ

Sariyasen 41nan : SCOOPS ka jiyɔrɔba ye wa kɛmɛ ye (100000) mɔgɔ kelen kelen jiyɔrɔ ye wa fila (2000).

Sariyasen 42nan : mɔgɔ kelen ka jiyɔrɔ ye wa fila ye (2000) a bɛ lasengin ni tɔnɔ ye tɔn denw fɛ. wajibi don tɔn denw bɛɛ k'a jiyɔrɔ di jiyɔrɔ sigili la senkan. Tɔn den si te se ka tɛmɛ kɛmɛ kɛmɛ sara la duru kan ni yɔrɔ sarali la.

Jiyɔrɔbaw sarali tɔn kɔnɔ dan ye ni ye :

Dɔgɔmani : wa tan (10000)

Cayalen ba : million kelen wa kɛmɛ ani wa bi duuru(350000)

Sariyasen 43nan : Bolomafaraw bɛ se ka di warijɛ la, minɛw na. Bolomafara minɛw minnu bɛ di, olu bɛ jateminɛ a jɛdon jɛkulu fɛ walima dɔnnikɛlaw fɛ minnu sigilen don kiritigɛso min bɛ se ka baara kɛ. Jateminɛ musaka bɛ bɔ dɛmɛbagaw bolo.

Sariyasen 44nan : nin tɔn jɛkulu minka wari taa bolo tɔnba sigili waati la ulu bɛ se ka bɛnkata ka wari fara jɔgɔn kan san saaba kɔnɔ nana walasa jiyɔrɔba ka sɔrɔ.

Sariyasen 45nan : bɛɛ kelen kelen jiyɔrɔbɔtaw sidon ne don, a te musalaka, a tɛ minɛ , a te tila mɔgɔ sifɛ. A te se ka mina foni bɛnkan taara jɔgɔnye ba kɛnɛ kan.

Sariyasen 46 nan : jiyɔrɔ wɛrɛ farali bɛ se ka kɛ tɔn sigi ba jama tilalen saaba fila na mana bɛn minnu kan walima jɛnɛbɔli jɛkulu ka fɛrɛ wɛrɛ di len kan.

Jiyɔrɔ faran kan hake min bɛ kɛ ka jɛsin jiyɔrɔ wɛrɛw ma, tɔnden kelen-kelen bɛɛ tɛ se ka tɛmɛ kɛmɛ kɛmɛ sara la duuru (05) kan.

Sariyasen 47 nan: tɔn denw jɔyɔrɔ jiyɔrɔ dogomani bɛɛ kan ka bɛn mɔgɔ hake tɔgɔ sɛbɛnen ma. Nka, a bɛ se ka caya nka a tɛ se ka tɛmɛ jiyɔrɔ sɛbɛnen kan sijnɛ saba (03).

josen III: Jaabiw

Sariyasen 48nan: Jatebɔ baara bɛ daminɛ zawuyekalo tile fɔlɔ la ka taa bila desanburukalo tile 31na.

Sariyasen 49 nan : tɔn ka jate bɔ baara bɛɛ san kelen mumɛ jaabi bɛ yira.

Sariyasen 50 nan: baara kɛlen bɛ kɔfɛ jɛnɛbɔli jɛkulu bɛ sɛgɛsɛgɛli kɛ wali ma ka jɛfɔli kɛ sɔrɔ taaw ani binyɔrɔw kajira sɛgɛsɛgɛli jɛkulu la tilen bi naani ka kɔn lajɛrɛ ba jɛ.

Sariyasen 51nan : Jate bɔ gafew ni gafe suguya wɛrɛ, jɛnɛbɔli ni jateminɛ kulu ka baara kelenw gafe bɛ jira tɔn denw na tɔn sigi yɔrɔ la tilen tan ni duuru ka kɔn tɔn sigi ba jɛ.

Sariyasen 52 : BOLONGOBOLOGO Sɛnɛkɛlaw ka SCOOPS TIESIRI jaabiw bɛ nɔ bila ka kɛjɛ ni sariya ni sariyasenw ye.

Tɛmɛnenw bɛna tila-tila nin cogo la:

- 25% bɛna bila marata bakuruba kan ;
- 20 % bɛna bila kalan, ladamu ani lafaamuyali kama ;
- 20% ye sariyasenw ka bolomafaraw ye ;
- 20% bɛna segin a ma;
- 15% bɛna kɛ tɔnɔ ye min bɛ se ka tila-tila ka bɛn ni jiyɔrɔ bɔ ye.

Lajali bɛ di tɔndenw ma ka kɛjɛ ni u ye jago minnu kɛ ni tɔn ye.

Sariyasen 53 nan : tɔn denw ka juruw ni u ka wari maralen bɛ se ka tɔnɔn ladon san kɔnɔ kɛmɛ kɛmɛ sarala (2 %).

Sariyasan 54nan : tɔn denw ka niyɔrɔ dilen san kɔnɔ kɛmɛ kɛmɛ sara la ma kan ka tɛmɛ duuru (5%).

Sariyasan 55 nan: dɛmɛ jɛsinen don tɔn denw fɔlɔ ma ka tɛmɛ minnu tɛ tɔn na. N'ga ni tɛ tɔn den i kaa lapini be se ka sabati ka kɛɲɛ ni mi bɛ bolola. N'ga kɛmɛ kɛmɛ sara la munga danfara bɛna kɛ tɔn den ani mɔɔɔ mi tɛ tɔn den ye fereli sirafe.

Sariyasan 56nan : tɔn bɛ dɛmɛ di a ka tɔnden ma

- Kɛmɛ woorɔ (600) bɛ di tɔn kelen o kelen ma mi bɛ sigi lajɛ ba kɛ i na fɔ nɛnɛloli jɛkulu ani sɛgɛsɛgɛli jɛkulu;
- ba kelen ni kɛmɛ duuru (1500) su kelen kɔnɔ ni i bɛ Mali kɔnɔ ;
- wari ba duuru (5000) su kelen kɔnɔ ni i bɛ taa Mali kɔkan ;

Ni taamaw kɛra sigida mara kɔkan, bolifen musakaw bɛ segin ka kɛɲɛ ni musakaw ye minnu bɛ kɛ foroba bolifenw na.

Sariyasan 57nan : Sigidamɔɔw tɛ nafa sɔrɔ o bolomafaraw la.

Sariyasan 58nan : Nin sariyasan ninnuw tɛ se ka yɛlɛma ni tɔn sigiba balilena.

Sariyasan 59nan : Nin sariyasan ninnu bɛɛ bɛ se ka kɛ ni bɛnkansɛbɛn ye walima ni dɔɲɛ kura dɔ ta ye a ka sariyasenw bɛɛ kɔnɔ.

NB : sɛ ka wajibiya wɛrɛw sigi sen kan, minnu jatera ko u ka kan walasa ka koperatifu ka lapini dafa ani ka kɛɲɛ ni koperatifu sariyakolow ye ani OHADA ka sariya kelen-kelen wajibiyalenw ye, minnu jɛsinnen bɛ koperatifu tɔnw ka sariya ma.

A kalanna ka sɔn a ma sariyasunba ka lajɛba la

A kɛra Bolongobolongo la ... / .. /20...

Lajɛba don sɛbɛnin kɛla

Lajɛba

jɛmɔɔ

Baara ke minaw mara jɛnabɔli

1. Tɔn na dɔn gafe : (ka tɛgɛ nɔbila ke kiritigeso fɛ a kan) : a ka kan ka lakuraya tumabe ni tɔn den kuraw ye

Koman nimɔɔ	Tɔgɔ seben dɔn	Tɔgɔ ni jamu	Baarak eta	Tɔgɔseben wari saralen	Denmisɛnw minuw bɛ kalanso fɔɔ la ka ta bila wɔɔ nan la (1 nan-6 nan)			Denmisɛnw nimuw bɛ kalanso wolofilanala ka ta bila kɔnɔntɔnanla (7nan-9nan) .			Musoma niw hake min tɛ kanana san 9-18 nanla	Bolono	Kolosili /jatemiɛ	
					Musomaniw otiginiw	Cɛmani	Kasabi	Musomaniw	Cɛmani	Kasabi				

2. Tɔnsigi gafe (ka tɛgɛ nɔbila ke kiritigeso fɛ a kan) : o ye tɔn ka lajɛw bɛɛ hakilijigin ye, o bɛ kɔɔsilijɛkulu dɛmɛ u ka don tɔn ka jɛnamaya kɔɔ,

Nimɔɔ	Tɔnsigi don	Tɔnsigi mɔgɔw hake			Tɔnsigi kun	Tɔnsigi bɛkanw
		Cɛw	Musow	Kasabi		

3 . Dunabisimina gafe : o b'a to duna minnuw tɛmɛna ka o lu don ani u nakun

Jurudon ni juru sara : a be ton denw ka juru don ni sararli nefo .

Nimɔɔɔ	Don	Tɔg ni jamu	Musomaniw hake min be kalana	ɔmani hake min be kalana	Musomani hakeɛ min te kalana 9-18 la	Juru doni kunafoni				Juru komasegili				
						Wari hake saralen	kalo hake	tono mumɛ	Bolonɔ	Sarali 1	Sarali 2	Sarali 3	Sarali 4	Wari Mumɛ saralen

Magasin gafe : a b'a to a be se ka ke ka magasin lamagacogo seben ani k'a nafa ka keɛ ni suguyaw ye

Nimɔɔɔ	Don	Nefoli	Fen dotaw			Fen fɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ hake			Fen hake to magasin kono	Magasin tigi bolo
			Fen hake sanlen	Kelen songo	Mumɛ	Fen fɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ hake	Kelen songo	Mumɛ		

Banki gafe : a be ton ka wari lakana

Nimɔɔɔ	Don	nefoli	Wari mumɛ bilalen banki la	Wari mumɛ tali bankila	Wari mumɛ to banki la

Maitres d'œuvre du livret

Groupe de Recherche Action Droits de l'Enfant Mali (GRADEM)

Siège social à Faladié – Bamako, Mali

Tél : +223 21 73 00 82 / 69 53 42 18

Email: gradem@gradem.org

www.gradem.org

Bureaux régionaux à :

- Koulikoro – Tél : +223 44 41 04 56

- Ségou – Tél : +223 44 41 48 12

- San – Tél : +223 44 41 48 13

Kinderrechte Afrika e. V. (KiRA)

Schillerstraße 16, D-77933 Lahr, Allemagne

Tél : +49 7821 38855

E-Mail : info@kira-international.org

www.kira-international.org

Images et graphisme

Photos :

© Groupe de Recherche Action Droits de l'enfant Mali (GRADEM)

Mise en page :

Kinderrechte Afrika e. V. (KiRA)

Partenaire financier

Coopération allemande (BMZ)

Le contenu de ce document relève de la seule responsabilité de GRADEM et KiRA et ne peut aucunement être considéré comme reflétant le point de vue de la Coopération allemande.